

წელიწადი
 XVI
 გამოცემის
 1926
 თბილისი

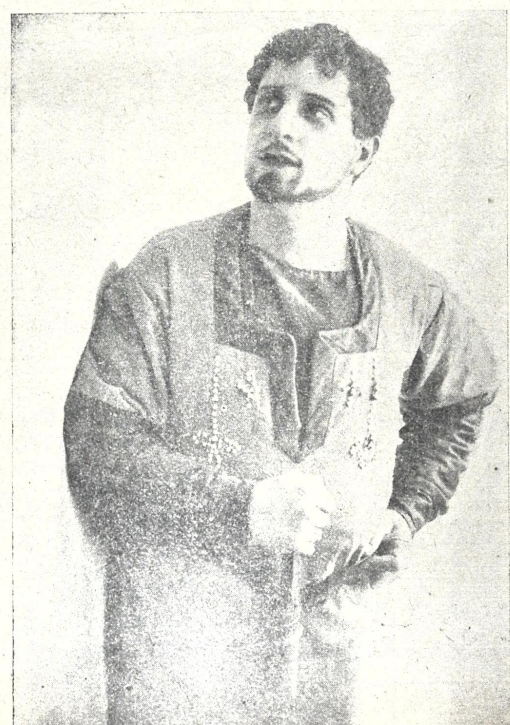
№ 15

ფასი 25 კპ.

სილიბისტრო თოდგია

ქართ. მწერალთა კავშირების გაერთ. ყრილობაზე სრ. საქ. მწ. კავშირის საბჭოს თავმჯდ. ერთმხედ არჩეული.

1. ივ. გომართელი — ლამარა.
  2. კოლაუ ჩერ — ი ლადო გულიაშვილის მხატვრობა „ლამარა“. ში.
  3. როდიონ ქორქია — ნიღბით.
  4. თამარ გოგლაშვილი — ძველი წერილები.
  5. ტრიფონ რამიშვილი — პირველი სასუქარი.
  6. ნინო თარიშვილი — უსათაურო.
  7. ევ. შპერლ-ვრონსკი — როგორ აღიზარდა მომღერალი.
  8. სერ. ესენინი (თარ. მიქ. პატარძის) — სიმღერა ძალზე.
  9. რ. რონელი — რომენ როლანი.
  10. ი. ინაშვილი — სახითმეტყველების მეცნიერება.
  11. გრ. ნათაძე — პირი მზისაკენ.
  12. შ. ა. — ი იმპროვიზაცია.
  13. შ. კ. — ქართული საოპერო სტუდია.
  14. L-li — (კაიუს პელი) — ლიტერატურულ სინდისის პატივისცემისთვის.
  15. შ. იმედაშვილი — ღია წერილი.
- სრ. საქ. მწერალთა ყრილობა, ქრონიკა სურათები.

სრულიად საქართველოს მწერალთა ყრილობა

(1926 წ. თებერვლის 21—24 ხელფანთა სასახლეში)

ყრილობას დაესწრენ დღევანდები მწერლობის ყველა მიმდინარეობისა და სტუმარნი. პირველი მოხსენებით გამოვიდა მთავრობის წარმომადგენელი აბხ. ფ. მახარაძე. მისი მოხსენების საგანი იყო „მომენტი და ქართული მწერლობის ამოცანები“.

შემდეგ მოხსენებანი წარმოადინეს ნ. მიწეშვილი (სახელმწიფო გამომცემლობა), ი. გუდგენიშვილი (ხელოვნების საქმეთა მთავარ სამუხოს მუშაობა), კ. მაყაშვილი „ხელოვნების სასახლე“. მოისმინენ ახალი წესდება და სხ. სიტყვებით გამოვიდნენ: ვ. ბარნოვი, ე. ზახტაძე, კ. გამსახურდია, ე. კოტეტიშვილი, ვ. ინგოროყვა, რ. კალოაძე, ბ. უდნტი, პ. იაშვილი, პ. ქაეთარაძე, ნ. ზომღვეთელი, ლ. მერვეელი, მ. ჯავახიშვილი, არ. ჭუმბაძე, ს. ერთაწმინდელი, შ. ნათელუელი ს. ჩიქოვანი, ე. ლოლობერიძე, ნ. ჩაჩავა, ლ. ესაკია, ბ. ბუაჩიძე. სხდომის დასასრულს აირჩა სამუხო ყველა მიმდინარეობის წარმომადგენელთაგან: ძველი კავშირიდან — 7 კაცი, ყანწელები — 5, პროლეტარული — 5, ფუტურისტები — 2. თავმჯდომარედ არჩეულ იქნა აბხ. ს. თოდია, მის აზნაგებად ს. აბაშელი და გრ. რობაქიძე. ყრილობამ დაადგინა კ. მაყაშვილს საგანგებო სამადლოებელი სიგელი მითრთავს 9 წლ. თავმჯდომარეობისათვის. დასასრულს დამსახურებულ მწერალთაგან საგანგებო დღევანცია გაიგზავნა საქართველოს გასამტკიცების 5 წლ. თავის შესრულების გამო სავიზო სხდომაზე მწერალთა კავშირის მხრივ მისალოცვად.

მიიღება ხელის მოწერა

1926 წლის

წელიწადი მეთექვსმეტი

სამხ. სათეატრო სალიტერატურო ჟურნალ

„თეატრი და სსოვრება“ - სე

ქურნალი გამომავ მრ კვირაში ერთხელ 1 და 16 ჟურნალთვისას.
 ქურნალის გამომცემის პირობები: (გაგზავნით პრაივივით)

3 თვით 6 ნომერი	6 თვით 13 ნომერი	წლიურად 26 ნომერი
1 მ. 75 კაპ.	3 მან.	6 მან.

ფულის გდგზდა ფიქლავა ნაწილ-ნაწილად.

წრემიანს მიიღებენ მხოლოდ წლიური ხელის მომწერნი.

რედაქციის და კანტორის გინა: რუსთაველის გამზ., 36. ელსმენი 22—34.

1910—1926

№ 15 (3)

(371)

თემატიკალი

რედაქციის და კონსტორის ბინა: რუსთაველის გამზ. № 36. ყოველგვარი მასალა და ფული უნდა გამოიგზავნოს რედ. პ. რწმ. შ. იმედაშვილის სახელზე. შემდეგი მისამართი: ტფილისი, რუსთაველის გამზ. № 36. თეატრის და ცხოვრება-ს რედაქცია, შ. იმედაშვილი.

მოვარი რედაქტორის ნახვა შეიძლება ხუთშაბათობით 10—2 საათს. რედ. კმ რწმუნებული ყოველდღე 12—3 საათს. და 4—6 საათს. ტელ. № 22—34 ხელმოუწერელი წერილები არ დაიბეჭდება.

თემატიკა: კომუნა: მუსიკა: მხატვრობა: ქანდაკება:

ივ. გომარათელი

ლ ა მ ა რ ა

ფარდა ჩამოეშვა, დარბაზი ნახევრად დაბნეულია. ხალხი დაიშალა.

გარეთ რომ გამოვიდეთ, გადახალისება, ახლად შობა ვივრძენ და უდიდესი სიამაყე განვიცადებ. ეს არ იყო ზოოლოგიური პარტიოტიზმი, არამედ ცხადია ხილვა თავისი რასიული მეომბისა.

ვინც დაესწრო ოცდაცხრა იანვარს რუსთაველის თეატრში, უსათუოდ იგრძნობდა, რომ გრიგოლ რობაქიძე დიდი ადამიანია და უფრო დიდი ქართველი; მაგრამ დიდი ხელოვანნი არიან ისინიც; ვინც ლამარას ბუნებას ჩასწვდა და იშვიათი ხელოვნებით გაასახიერა.

გიორგი რობაქიძე
ლამარას ავტორი

ლამარა არის იშვიათი სილამაზის პოეტური ნაწარმოები, ძლიერი თავისი ღვდა აზრით, ძლიერი კონსტრუქციით, ძლიერი რიტმით, მომხიბლავი თავისი შინაგანი მუსიკით დახვეწილი ენით, გამართული სიტყვით.

არე რომელშიაც იშლება და ვითარდება პიესა, უბრალოა, პრიმიტიული: მთის ხალხი და მათი სათემო ფსიქოლოგია, სათემო ადამი, ჩვეულება და შინაგანი განწყობილება სხვადასხვა დროს.

მაგრამ ყოველივე ეს არის მხოლოდ ჩარჩო, ჩარჩო მეტად ლამაზად ავტეული და ამავე დროს მეტად შესაფერისი. ვინც ამ ჩარჩოს შიგნით ნამდვილ სურათს ეყრდნობა, ის ლამარასაც ეყრდნობა და მართლაც ჩვენს დროში მოხვედრისა და ქისტების გამოყვანა სცენაზე მათი დრომოქმედი და ამოსაფხვრელი ხეივანელებით შეუფერებელია, მოსაწყენი.

ავტორის განზრახვა სულ სხვა არის, „სხვაგან ჰქარის მისი გონება მისმან თავისა წონამან“.

რას წარმოადგენს თვითონ სურათი, რომელიც ავტორმა ჩასვა იშვიათის ოსტატობით აფერადებულ ჩარჩოში? ქართველი ერის რასიული მეომბი, ანუ ჰოიზარც ოტკუვანი, რასიული სული.

რატომ მიმართა მიანცა და მიანც ავტორმა ამ მეომბის ასახვისათვის მთის ხალხს, რომელიც არც კი ჰზიარდება თანამედროვე კულტურას?

ეს არ არის უბრალო შემთხვევა, არამედ ავტორის მიერ წინდაწინვე ღრმად მოფიქრებული, აწონილი და განზომილი.

ავტორის მიზანია არა ასახვა ხალხის კულტურისა, არამედ რასიული ბუნებისა. ამიტომაც ავტორს უნდა აეღო ისეთი პირობები, როდესაც ეს ბუნება უფრო შეუძლებელია, მოკლებული ყოველგვარ ზეგავლენას.

როდის არის ერის ბუნება უფრო ხალხის ავტორის შეხედულებით? როდესაც ერი მიწასთან არის დაკავშირებული, მიწაზეა დამკვიდრებული, მიწით სუნთქავს, მიწის კულტურით სახრდობის.

მიწის კულტურა თავისებური გავებითა აქვს გრიგოლ რობაქიძეს ლონდაში, მაღსტრეში და სხვაგან.

აი ამისათვის მიმართა მან მთას—ხევსურებსა და ქისტებს.

ვინ ატარებს ლამარაში ერის ბუნებას? ყველა ერთად, განსაკუთრებით კი თორღვაი და მიწია. სხვები კი ხელს უწყობენ რასიული ბუნების გამოსახვას.

ავტორმა შემთხვევით კი არ გამოიყვანა თორღვაი და მიწია ამისა. შეხედეთ ორივეს,—სრულგზადა სხვადასხვა ბუნება.

თორღვაი ტემპერამენტი, შიშველი გავლავარებული ხმალი, რომელიც არავის და არასფერს არ დაინდობს, არასფერს არ მოერიდება, ყველაფერს დაეჯახება, რაც კი წინ ვადაელობება ამის საარსებო ინტერესებს.

მურთაზ (ლამარა)
პაპი მასაძე

მიწია კი გულია, ჩიტის გული, მაგრამ ბევრჯერ გავლავარებულ ხმალზე უფრო მჭრელი, უფრო ძლიერი. ის მიწის გაბრაზებულ მეტრთან იმ გარდაწყვეტილებით, რომ მას თავი მოაკლევინოს, იწიოს სისხლი აღორბოს, სისხლი სწყურია, შუროსძიების ცეცხლით არის გაეარეზებული მიწის არსება და სწორედ მაშინ, როდესაც მას საწინდელი აუსრულდა, როდესაც შეუძლია, შური იძიოს, სისხლი აიღოს, კლდესებით მაგარი მკლავი ძირს დაეშეშება; ამაშია ძლიერება მიწიას გულისა და მიწია ხომ ავტორის ასახვაში რასიული გულია.

— ბედნიერი ხარო, ხეცსურნო, რომ მინდია თქვენი შეი-
ლია! მიმართავს ხეცსურნის იჩო, რომლის ხმაღს ევრაყე-
რი დამაგრებია, რომლის მკლავი არასოდეს არ გადრე-
კობა.

თორღვი და მინდია ნამდილოდ ერთი პიროვნებაა,
ისე როგორც ფაუსტი და მეფისტოფელი. თუ გაკაჟო აე-
ტორმა, მხოლოდ იმ მიზნით, რომ გაეშუქებია სხვადასხვა
მხარე რასიული ბუნებისა. ერთის სხრით ამჟი, შეუპო-
ვარი, გაუტე-
ხელი, მოკა-
ნლილი; მე-
ორის სხრით ქა-
ლივით დარბი-
ლებული, ნახი,
ვითარცა ჩი-
ტის გული — ის
სხვადასხვა მხა-
რე ჩვენი რა-
სიული ბუნეი-
სა აეტორის
შემოქმედება-
ში.

იჩო (ლამარა)
ბაბაი ხორაბა

შეიძლება აე-
ტორის დაე-
თანხმობა. შე-
ძლება არა ჩე-
ნი რასიული
ბუნების ასეთს
გაგებაში, ხო-
ლო პიესის
პრობლემა რომ
მხატვრულად

და მკაფიოდ
არის დასმული
და დიდის ხე-
ლოვნებით გან-
ვითარებული &
გაუქმებული,
ეს უღეგია.

რაკი აეტორმა მთავარი დედა-აზრი ეინოვრავიული
ჩარჩოებში ჩააყენა, მის წინ წამოიჭრა ერთი სიმნელე:
ადგილობრივი, ეინოვრავიული კოლორიტის დაძმევა-
გრივოდ რომაქიძე აქ მეტად გამარჯვებულია. ყოველ
წერილმანში, ყოველ სიტყვაში, თვითიული გამოთქმაში
ადგილობრივი კოლორიტი იშვიათის ხელოვნებით არის
დაცული. აქ საკიროა არა მარტო ცოდნა, არამედ მხატ-
ვრული ყნოსვა, ინტუიცია.

ჩემთვის ამ მხრივ განსაკუთრებულ სიმნელეს წარმო-
ადგენს მესამე კამარა. აქ თავიდან ბოლომდე პიეზია
არის და დიდი სიფრთხილი და ისტატობა იყო საკირო
რომ აეტორი თუნდაც უნებლიეთ არ ვასკილებრივად ეტ-
ნოვრავიული საზღვრებს, მიუხედავად ამისა ერთი ყაზბი
ნახი, ყაზბი თქმა არ არის მიუღეს მოქმედებაში, რომელ-
ცა დიკტირატურულად იშვიათ სილამაზესა და დიდ სი-
მნელეს წარმოადგენს.

რა თქმის პიესის შესრულებაზე? მხოლოდ რუსთავე-
ლის სიტყვები:

„მისი მწახველსა ნახული არღარა მოეწონებია“.

გრივოდ რომაქიძე მისწრაფის — ქართული ხელოვნე-
ბა ევროპიული ხელოვნების საზღვრებში შეიტანოს სა-
კუთარის სახითა და მეობით, ეს არის დიდი ეროვნული
და კულტურული საქმე.

გრივოდ გამარჯვებულია.

მაგრამ მისი გამარჯვების მოზიარეა უცილოდ ღუ-
რუჯი.

ლამარას ხელოვნური წაითხული მაქვს ბევრჯერ, რო-
გორც ლიტერატურული ნაწარმოები, ის მეტად ლამაზია,
ნახი და მწინდა, ვით მისი გვირბი — მინდისა გული.

მე ვშიზობდი, რომ სკენაზე ვერ გამოჩნდებოდა პიესის
სილამაზე და ამიტომ მაყურებლისათვის გაუგებარია და-
რჩებოდა.

ღურჯამა ყოველ მოლოდინს გადააქარბა. პატარა
და დიდი როლი გაჭყა, ვითოიანდა, — ყველა დიდი
იქცა; პატარა და დიდი მსახიობი აღარაა იყო — ყველა
დიდი გახდა. აეტორის ყოველი ტიპი თვითიული მსახი-
ობის თამაში გამოყვითილი იყო, როგორც ქანდაკება
და ყველა ერთად იშვიათის სიმწეობითა და შეთანხმ-
ბით უწყობდა ხელს საერთო სურათის შექმნას.

ანსამბლი იყო უნაკლო. ღურჯამს არ დაუხზოვავს ძალ-
ღონე, დიდი ენერჯია დაუხზოვავს და დიდი შრომა გა-
უწყვეა. ამიტომაც ყოველ გამოთქმაში, ყოველ მიხვრ-
აშიზობის, თვით პაუზებშიაც კი დიდი ხელოვნება იყო.

ღურჯამის ხელით ახალი, დიდი საქმე კეთდება მტკი-
ცივ, ენერჯილად; ღურჯამის ხელით ქართული ხელოვნე-
ბა ფრთებსა ჰშობის და მიჭვრინავს გაბედულად, ამა-
ყად, იმედიანად მსოფლიო მწვერვლების დასაყარობად.

ხორავა, ვასაძე, უ. ჩხიძე, დავითაშვილი, ქავჭავაძე,
ლამაზაძე, ადამიძე — ყველა, ყველა დიდი მსახიობი იყო
ამ საღამოს.

დავითაშვილმა მოგვცა ფრანცისკ ასიზელის სახე და
მისი თამაში მხატვრულ ზომიერებით და სილამაზით იყო
აღსავსე. ვასაძის გადმოცემაში კეთილშობილი და მთის
ადათის პატივისმცემელი მერთაზ უნაკლო იყო. უბრალო
მიხვრა-მოხვრა და მოძრაობითაც კი ვასაძე იძლეოდა
მთელ ბუნებასა და შინაარსს მთის ცხოვრებისა და ადა-
თისას.

უ. ჩხიძეზე უკეთესი თორღვი წარმოუდგენელია. მი-
მიკა, მიხვრა-მოხვრა, გამოთქმა, მოძრაობა, თამაში, ყო-
ველსეგრში უნაკლოდ გამოსცივება აზიერთებული და
დაუცემელი ბუნება თორღვისა.

თამარა ჰავჭავაძე მეტად მოხდენილი ლამარა იყო. მი-
სი მიმიკა, მიხვრა-მოხვრა აღსავსე იყო მთის ქალის სი-
ამაყით, სინატფით, სირბილეთი და სინაზით.

დათიყო ჩხიძეც არამეუღლებრივი იყო ამ საღამოს.

ხორავას თამაში, მისი ტემპერამენტი, მისი ცეცხლი
ვის არ მოეყვანდა ალტაცებაში. მან იჩოს სახით მოგვცა მთე-
ლი ბუნება, მთელი სასიათი მთისა, მთელი რასიული
მეობა; დაიპყრო, დაატყვევა მთელი აუდიტორია და გახ-
და ნამდვილი ჯადოსანი, რომლიდანაც თითქმის ელექტ-
რონის დენა ვრცელდებოდა მთელ დარბაზში და მსმე-
ნელს ათრობდა, ნეტარების ეროვნულსა ჰგვრდა.

მსახიობმა გვაჩვენა უდიდესი ტემპერამენტი, უძლიერე-
სი დაქიშვა ნერვებისა, თავბრუნდამხმენი ექსტაზი და
ხელის გულზე გადმოვივალა მთელი ბუნება თათლისა.

მუსიკა და დეკორაცია უნდა შეეთანხმებოდეს აეტო-
რის დედაზარს. აეტორი რასიულ ბუნებას ერისას გვი-
აშკარავებს მინდიას და თორღვისა, ამავე დროს მისი
გვირბების არე არის მკაცრი, ბუმბერაზი მთა.

დეკორაციის ფერებში იყო სინაზე მინდიას გულისა,
ხოლო არა სწინდა დაუცემლობა თორღვისა და სიდიადე
მისი ბუნებისა.

მუსიკა კარგი იყო; მაგრამ აეტორის დედა აზრს სრუ-
ლად ვერ გადმოცემდა. იმის ტონებში ჩვენ გვესმოდა
ღარბილებული თრთოლება მინდიას გულისა ხან ნახი,
ხან ტკილი, ხან სევდიანი; ხოლო ყურს არა ჰხიზლავდა
ტემპერამენტი თორღვისა და ქუხილი იჩოსი.

— აღნიშნული საღამო იყო სრული გამარჯვება გრივოდ
რომაქიძის, ღურჯამისა და ქართული ხელოვნებისა.

კოლაუზ ჩიჩიძე

ლადო გულიაშვილის მხატვრობა „ლაზარა“-ში

დეკორატიული მხატვრობის ასპარეზზე ლადო გულიაშვილის ეს პირველი გამოცემა... მისთან ის საშუალოზე დასვეს მატარებელიდან გადმოსვლისთანავე და ამქარგულ მუშაობაში ბუნებრივია—ცოტა რამ გამოჩნდებოდნენ მხედველობიდან. მით უფრო საინტერესოა ის წარჩინება, რომელიც ეტყება მხატვრის ერთი მოქმედებიდან მეორემდე.

ჯერებელი. მხატვარი იწყებს ანბანიდან: იწყებს რა დროებით, რომ ის მხატვარია, ის აშენებს, როგორც დღეგალი.

მეორე მოქმედების ქიხი ეს უბრალო მიწურია, პატარა სვეტებზე დაყრდნობილ და ირიათ დადგმულ ბანით. იისფერი ვახანება აძლიერებს შერბობის სიმძიმის შიამბეჭდილებას და ხაზს უსვამს სიმრტყეების კონსტრუქციას, ეს კი მეტად საჭიროა თანამედროვე დეკორატიუ-

თორღვაი („ლაზარა“) შუანგი ჩიჩიძე.

ლი ნაწინობისათვის. ასეთი წახანავები ნაშენობა მოცემულია მხოლოდ მეორე მოქმედებაში. მერე კი მხოლოდ მხატვრობაა. დეკორატიორი მუშაობაში შწიფდება, ანახლებს რა წმინდა სენანურ ძერწვის და მაგარ ლოლი—კას: Домов своего „Моста“ (მონოგრაფია 1923 წ. პარიზი) რეალიზმს ჯგერაი აქვს დასმელი. საყდარი მესამე მოქმედებისა ირიათ დაქანებული გაცილებით მეტ მოძრაობას აღძრავს ვიდრე პიხის წასაკეციად გამზადებული კოშკი.

გველისებური ნარღვევი კედლისა, ჩრდილებით ხაზვასმული, თითქოს მეხის დანაგრვის შთაბეჭდილებას ჰქმნის.

ფანჯრები ზარდაცემული გარბიან აქეთ-იქით და ჯგერაი გაცივრებით მოხრილა. მთლიანობა ასეთ ძლიერ ილუთებისა ქმნიან გამახვილებულ და მასთან თავშეკავებულ შიამბეჭდილებას და მოქმედებაში არ იჭრებიან.

უკანასკნელ მოქმედების მთიული სოფელი—ეს მალაი ბროგაა სახლებისა თხემისკენ აწეული. არც ერთი სისწორე, ყველაფერი საშინლად დაქვიშული, მასთან ძლიერი ვით კისრები გულიაშვილის საყვარელ ცხენებისა.

აქ არ არის მთიულის სწორი (ბრტყელი) სახურავი, არამედ მომრგვალო დაქანება ფარდულის, მეტად ლამაზი კუთხეები მიწურებისა, ვიწრო ფანჯრები გათეთრებულ კედლებისა თანდათან მკირდება და ბოლოს ბრმავედება სიმაღლეში. ეს ნამდვილი მთიულეთია. ყველაფერი ერთად კი თუშური ყველის ბრო-

ლაზარა თამარ ზავეზაძე.

ვას გვაგონებს, მთიულის მარჯვე ხელით შეკრულს. ფარშავანგის ფრთებისებური პეიზაჟი, მთელი დაჭირი მდებარეობით გამოიყოფიან. აქ მას არა ჰყავს წინამორბედი და გულიაშვილი კიდევ იმუშავებს ამ დარგში და უსათაოდ დასმულეს ამ ამჯანას. ამის თავდება

წმინდა თეატრალური ვადანბრა მისი შემოქმედებისა. ევაქტი მიწვეულია წმინდა მხატვრული საშუალებით. აქ არ არის თანამედროვე თეატრის მოქმედი ბერკეტები: ნაშენობა და საფარკიოდ გამზადებული სიმრტყეები, რომელნიც სივრცისთვის იბრძვიან.

როდონე ძორაძე

ნიღაბი

ი ევებერთელა დარბაზი ხალხით იყო გაქედილი. დარბაზში უმთავრესად ქალები იყვნენ. რვა მარტი იყო, ქალთა მოძრაობის საერთაშორისო დღე, ამ დღის აღსანიშნავად მოხსენებას აკეთებდა ახალგაზრდა მომხსენებელი. ეს მოხსენება ექვს საათზე იყო დანიშნული. შვიდ საათზე ხალხი შეკრიბა. რვა საათზე მომხსენებელი მოვიდა და ნახევარი საათის შემდეგ კრებულს გახსნეს.

ლამაზთ ლამაზაკობა მომხსენებელი. თურმე უწინ ქალი მამაკაცის სათამაშო ტიკია ყოფილა. თურმე უწინ ის კერძო საკუთრება ყოფილა, უფლება-აყრილი, პირიუტყვი და საშობაიარი მანქანა, დამონავებული და დაბეჩავებული, პირობების ტყვე და ბოიკოლებში მობარული. განსაკუთრებული ყურადღებით შეჩერდა მომხსენებელი ათობა-ზნობების საკითხებზე. ილაპარაკა ახალი

ქვეყნის შესახებ, სადაც ქალი სწორუფლებოვანია მამაკაცთან, სადაც ქალს არ უყურებენ, როგორც კერძო საკუთრებას, სადაც ქალი თავისუფლია თავის მოქმედებებში, სადაც სიკაწულეთით კი არ განიზომება ქალის სიპატიოსნე და სიკარგე, არამედ იმ საზოგადოებრივ სასარგებლო შრომით, რომლითაც ის ამარბლეს თავის სოციალურ ღირებულებას.

— მამ, ამანავებო, გაუმარჯოს თავისუფლო ქალს თავისუფლო საზოგადოებაში!—დამაბოგრა მომხსენებელი.

პატარა ტანისა, ქერა თმანი, ლურჯ თვალებიანი, მუდამ სველიანი, უსიკიცხლო და უხალისო ანიკოც დარბაზში იჯდა. მოხსენების დასაწყისის ის ამოქანარებდა, როგორც სხვა ყველანი. მოვიდა იმიტომ, რომ მოსვლა სადღოდლეული იყო. მართალია, გამოცხადებული იყო:—დასწრულა სასურველიაო, მაგდამ ანიკომ იკოდა, რომ ასეთ შემთხვევაში სასურველი სადღოდლეული იყო. ამას

ამტიკებდა გამოცხადების ფურცელიც; რომელზედაც ხელი უნდა მიეწერა ყოველ დამსწრეს. ანაკიმ იმ ფურცელს ორჯერ მოაწერა ხელი; ერთხელ თავის სახელი მოაწერა, მეორეჯერ თავისი მეგობარი ქალისა, რომელიც კრებაზე ვერ მოვიდა. შემდეგ ანაკო უკან რიგებში დაჯდა კარბთან ახლოს; ფეხობდა: როცა წინა რიგები გაიხსნა გვიანარებო. წინა რიგები ვაივსო, მაგრამ ანაკო დარჩა.

რატომ დარჩა? რისთვის?—ბევრჯერ მიუთქა შემდეგ ეს კითხვა თავისი თავისთვის ანაკოს, მაგრამ პასუხა ვერ უპოვინა.

ხშირად ადამიანი მოქმედობს ყოველგვარა ლოლიკის გარეშე, მაგრამ იგი მოქმედება მომდინარეობს მისი სულიერი სიღრმიდან, მთელი მისი არსებიდან და იმ მოქმედებაში უფრო იშლება ადამიანის სული, ვიდრე მოუქრებელსა და ლოლიკურში.

რატომ დარჩა? შეიძლება ბედისწერამ დასტოვა. ჰო, ბედისწერა! ანაკოს ხსოვდა დედის კალამით გავანილი ზღაპარი; ყოველი ადამიანის დაბადებისას ცაზე ჩნდება მისი ვარსკვლავი, მაგრამ იმავე დროს ჩნდება მისი ბედისწერაც; იგი ვარსკვლავი ადამიანს გზას უნათებს, იგი ბედისწერა ვარსკვლავს თან დაყვება, სურს დარჩილიყოს, მაშინ როდესაც ბედისწერა ვარსკვლავს ღრუბლებით გადაფარება, ადამიანი ჩაიდუნს საბედისწერო მოქმედებას.

შეიძლება, ანაკოს ვარსკვლავს იმ საღამოს ბედისწერა გადაეფარა?..

II

მუდამ უხალისო, სევდიანი და უსიციოცხო იყო ანაკო?

აია! უწინ იგი ფრთებ-გაშლილი ჩიტებით დანავარდობდა. დღითი კისკისით იღვიძებდა და ღამით ღამილით იძინებდა. მისს ლურჯ თვალებში ბევრჯერ აძვრიულან ვნების ტალღები, მაგრამ არავისი ვაყვაცხებულა ტანი არ ვაგარიღებულა იმ ტალღებში. ბევრჯერ ავუღუგუხებულან ანაკოს მუძებში უცნაური ცეცხლისაგან, მაგრამ არავინ არ გემთბარა იმ ცეცხლიან. მარათალია, თუაზღვრებულან, ხელებს გაითობდენ, მაგრამ მზოლოდ ხელებსა.

მაგრამ ერთხელ მაულოვნად და უცნაურად ამიღერეს ლურჯი თვალები, ავუღუგუნდნ მუძები, მუძებები, გაიხსნა აზღუდი და დაკარგა ანაკომ ის, რასაც დაიურიუნებულ დაირაჯე ედგა მრავალ წყლითა განსაზღვრებდა.

რამდენიმე ხნის შემდეგ ანაკოს უცნაური ზნე დასჩემდა. საკმელის შერჩევა დაიწყო. მკაცრ შეუყვარდა, ტკბილზე გული აიტრუა და ნერვიული შეიქნა. ამ ხნისაგან ანაკო ერთმა ექიმმა იხსნა და კვლავ დაუბრუნა ანაკოს ტკბილულობის სიყვარული, უკვე მკაცრს არ ეტანებოდა და ნერვებზე დაუწუნარდა.

— მხოლოდ შენ, მე და უცნობმა ექიმმა ვიცით ეს—უთხრა ანაკოს დედამ.

და დაირაჯე:—აწი ქუთით იყავი.

ანაკო ქუთით იყო. ყოველ ვაჭრს მტაცებელს ხედავდა. ყოველ მამაკაცს უნდობლობით უუფრებდა. ამ უნდობლობამ დააკარგინა ხალისი, შეიყვარა სევდა და გახდა უსიციოცხო.

მაგრამ ცხოვრება არ ეტევა შეზღუდულ, გაზომილ და უძრავ ჩაჩრებში. შეზღუდვა, გაზომილობა და უძრავობა სასაულოაოხე. ცხოვრება გერ იგუბს ხელოვნურ გაყინულობას და ცოცხალი ადამიანისათვის საჭიროა თავისუფალი პაერი, თავისუფალი აზრი, თავისუფალი მოქმედება.

და მან, რაც ჩაიუბა გულში ანაკომ იმ შემთხვევის შემდეგ, იმ საღამოს გადმოხეთქა მძვარად და დაშუილით. გახსნა ანაკოს გული და გათბა გათხროლი სული.

— ჰო, ახალი ცხოვრება იწყება. ახალი ხალხი რეინის ნაბიჯით მოაბიჯებს. წარმეყრლია ეს ხალხი, მაგრამ გული გახსნილი აქვს ახალი, მზიანი და თავისუფალი ცხოვრებისათვის,—ფიქრობდა ანაკო, როცა უსმენდა ქალთა რაინდს.

ასე მონათლა ანაკომ ახალგაზდა მომხსენებელი ამხანაგი სოსო.

მონათლა და რაოდენიმე დღის შემდეგ მოხდა იმ რაინდის მარქვაკ ანაკოს ტბაშიში. მართალია, საკურთხეველში არ შეუშვა ანაკომ იგი რაინდი, ძირაფხის თასიდან არ აზიარა ვნების ზიარებას, მაგრამ ზიარებისათვის საჭიროა ორი სკუიკვრა; ანაკოს მკერდზე ამოხლილი, ჩაბუხა და ჩაბუხა იმ რაინდმა.

— აწი ქუთით იყავი,—ავანდებოდა ანაკოს დედის სიტყვები და განიერს თემობს მძლავრად კუმშვავა, ფეხებს ვეარედიანდ გადაკლებდა ერთი მკორეს, როდესაც რაინდი მოისურვებდა საკურთხეველში შესვლას...

ასე მიდიდა ანაკოს ცხოვრება ერთ საბედისწერო დღემდე.

III

ერთ დღეს კი სოსომ უთხრა ანაკოს:

— ამხანაგო ანაკო, ასე ვაგრძელება შეუძლებელია. მწყურვალს ან არ უნდა ანახე წყალი, ან, თუ ანახე, უნდა დააღაინო, მშვიდობით!..

და სოსო ადგა. ქუდი დაიხურა და კარებისაკენ წავიდა.

თმებგაშლილი, ახლედ-ვახსნილი, ეინაშლილი და ვენება მოკლავი ანაკო ვეფხვივით წამოვარდა ტახტიდან და იმ კარებს გაუღებელი რახასავით გადავარჯა.

— არ გაგონებ?!—მტიკედ და მკეთრად უთხრა ანაკომ სოსო.

და იმ ორ სიტყვაში კაეობდა ქვა და ქვაობდა კაცი.

— მაშ დამნებდი!—მიუგო სოსომ.

— არსოდეს,—და ანაკო ერთი ორად გაიხარდა, ყელი მიიღოდა გასასრული ისარივით, აშოლტდა აშოლტული სახრესავით, შეკრა წარბები და შეიკუმშა მუშტები.

— ანა რა გინდა, ქალი?

უტეც იგი ყელი მოიხარა, წარბები გაიხსნენ, ხელები ძირს დაეშენნ დაქროლი ფრთხვივით, აწიოლდენ ლოყები, ანუქდენ ქსერი და მზრები, დაპატარავდა ანაკო და ძლივს მოიგს წიაღულღურა:

— შემირათე...

ითითოს მთის თხემს ერთი ქვა მოხსლტა, მერე იგი ქვა მეორის დაეცა. მათ გაიყოლინ მესამე, მეოთხე, მეხუთე, მეექვსე, მეშვიდე და დავორდენ ძირს ქვათა მერათასინი რახა-რუხით, მბაურობით... ისე იციწოდა სოსო.

— ხა, ხა, ხა, ხა!.. ხა, ხა, ხა, ხა!.. ანაკო, ჩემო პატარა ანაკო! რატომ აქამდის არ მოთხარი? ეს ვაგრებო? ხელოვ, დღესვე, ახლავე წვიდობ... ახლავე, ჩემო გოგონა. ხომ იცი, მე ვეკლსიანი ვერ წამოვალ, მაგრამ, მმმმ... ში კი. დრო შენ განსაზღვრე, მე ხომ ათასჯერ მიითქვამს შენთვის; ჩემთვის მერთვა არ შერთვა არ არსებობს. გვიყვარს ერთმანეთი, ვასურს ერთმანეთი და შერთვაეც ეს არის...

და სოსომ აიტაცა ანაკო, დაისვა მუხლებზე, ჩაავლი თემბში ხელი, გადაუხნიქა კისერი და გახსნილი აზღუდში ჩამოა პირი.

— მაშ ხელო წავიდეთ, სოსო, გენაცავო! ხომ იცი, ფორმალური მხარე საჭიროა, აუცილებელია,—ამბობდა ანაკო, მთ მისი პატარა, მაგრამ მუდუნ ტანი ირხობდა, როგორც ლერწამი ქართავან.

— ხელოვ, ხელოვ, ანაკო! ახლა კი, ახლა დამიმტკიცე, რომ ახალი ქალი ხარ, რომ ბურუხაბილი შეხედულუბნა და წყვეტილი გაქვს, რომ ახალ ქვეყნის მთავარზე ახალი სიყვარულით დავხარ. დამიმტკიცე, რომ ახალი ქალი ხარ...

და ანაკომ დაუმტკიცეკა სოსოს ახალი ქალობა, ხოლო ეს დამტკიცება საბედისწერო აღმოჩნდა. სოსომ აღმოჩინა, რომ ახალი ქალობა უკვე სხვისთვის დამტკიცებია ანაკოს და დამტკიცებია ისეთის სიბეჯეთით და გულმოდგინებით, რომ ახალი დამტკიცებისათვის არავითარი შრომა ან იყო საჭირო.

სოსო წამოდდა იმედგაცრუებული, ალექსანდრე მაკედონელივით მოიღოდა მშალი ზღაპრული ცანძის ვასაკრეოდან. ხოლო იგი კვანძი უკვე გახსნილი დაწვდა. მამაკაციში საუკუნობითი შექმნილი მოლოდინის სიტკიცება მოულოდნელმა აღმოჩინდა მოულოა. ვაყის ნიქტიტი ძლიერი და ვეფხური, მოიხარა და მიიღუნდა. ვაეობამ ქალობას წარუღდინა ათასწლობით განმარჯობილი და

გაკაცებული, გარდაუვალი და აბსოლუტური, დედის რძესთან ნაწივი და აკანთიან დარწმუნო მოთხოვნილება.

— იყავ ქალწული!

და ყოველი იდეა, ყოველი თეორია, ყოველი ლამაზი სიტყვა, შექმნილი ახალი ადამიანისა და ახალი ქვეყნის შესაქმნელად, დაძაბუნდა და დაპატარავდა იმ მოთხოვნისთვის წინაშე.

ანიკომ იგრანო ყოველივე ეს. იგრანო და გახვედა. განძრევისა ეშინოდა, ისეთი სიჩუმე ჩამოვარდა ოთახში.

სოსომ საყვოლო შეიბნია, ქუდი ხელი აიღო, ანიკოსკენ მობრუნდა და ცივით უთხრა:

— მე შენ პატიოსანი მეგონე! მოგსტყუედი... ჩვენს შორის ყველაფერი გათავებულია... სამუდამით... მშვიდობით...

და ანიკოს ვარსკვლავს ბედისწერა დაეწია. დაეწია და შავი ყორანივით დასჩხავლა:

— ანიკო! ანიკო! ყუაა... ყუაა... ქერა თმინო და ლურჯ თვალებიანო ანიკო! ვინ იყო ის, ვინც მოგიწოდებდა მზიანი ქვეყნისაკენ? ვინ იყო ის, რომ გიმტყუებდა: ქალის სიპატიოსნე ქალის კაბაში კი არ უნდა ემოსი კაცმა, არამედ იმ საზოგადოებრივ შრომაში, რომელითაც ქალი ამართლებს თავის სოციალურ ღირებულებას? ვინ იყო ის, ვინც დასჯინოდა სიქალწულებს? ანიკო, პატარა ანიკო, ვინ მოგაყენა ესოდენი დიდი შურაიკყოფა? ვინ გიყვედა თავისუფლებისაკენ და ვინ მოგიტარა თავისუფალი გზა?... ყუაა... ყუაა...

— სუსტის წიგნი მუდამ ცრემლით დაწერილია და ტანჯვით აკონძლი... ანიკო, პატარა ანიკო, ყველანი ნილაბით დადიან... ყველანი... ყველანი... ყუაა... ყუაა...

მედა მარგველაშვილი
ქ ქობულთის აკად. დრამის მსახიობი
ქობულთაში ტრადიციულად დადებული.

თეატრი გომელაშვილი

ქველი წერილები

ალბათ თქვენც, ჩემო ახლობელო მკითხველო, შეხვედრიხართ შემთხვევით ძველ განჯინაში ან ბებისა ნაშბითვე დაეკანგულ სივრცეში, რომელსაც გასაღები რაღაც მისტიკურის რაყეებით ადებს. ჭრელს ბაღდაღში, ან ატლასის ნაქერში გახვეულ ძველ წერილებს. მას ზევიდან ოქროს ფერის აბრეშუმის ძაფი აქვს შემოხვეული...

თქვენც აუტანხიხართ ამ დროს ცნობისმოყვარეობას, იქვე მოგრიხებთ ფეხი, სასოებით შემოიხსნით ეს ძაფი და გაყვითლებულ ფურცლებზე ითიქმის გადასულ ასოებს დიხმარს ჩაქუჩებრიხართ... გამოუთქმულ ნეტარებას მის-ქემიხართ აღბათ ამ დანაოტივეულ წერილების კითხვით... აი, სდგებან ჩვენ წინ სახეები ჩვენი ბებებისა, რომლებიც თვითმოთხუნი, მაღალის ჩიხტონ, მსუბუქის ლეჩა-ქით ლაზათიანით მორთულ ქართულს კაბაში, კრიალო-ნინით ხელზე, ფართო ტანტზე ფეხ-მოკეცილი სხიდან მუხლებზე ერთ ნაფეხთ ქალაღზე ბატის ფრთის წვერის ავლებენ და გამოჰკავენ: „თებერვალსა ესა წელსა ჩ ყ ღ დ... ჩქნსო სასურველო!“ რა ლამაზი და ღობა, სუფთა და უსაზღვროა აქ ჩაქსოვილი გომბანები; რამდენი უანგარო სიყვარული მარხია ამ ძველ ნაწერებში!

თქვენ ხარბად შოით ამ ფურცლებს და საცეგებით ერდებით ძველ ეპოქას, მანგის, სიროს, ენას და გერმანობებს—დაუსრულებელ გომბანებს...

საათები ჩქარა გარბიან და თქვენ გაიფრცხვანდით თქვენი საქმე, რომ ამ სივრცის გამოლაგება გინდოდათ—ზედმეტ ბაზივიდან დაცლა და მისი მუხზე გამოტანა... ასე დაგვაბოდნებთ თავზე და მივილი ეს საათები თქვენს წინაპირებს ესუბრებივით, მათთან სტოპობით. მათთან გი-ცემთ გული. და შეშდგ მოწიწებით ისევ იმავე ატლასის ნაქერში გახვევით, ისევ იმავე ოქროსფერ ძაფს შემოაღლებით და ზრუნვით ისევ სივრცეში შეინახათ ამ ძველ განძე-ულსომას... იქ სივრცის უქნულში კიდევ ქარვა მოსიანს... ეს ემბოლბაა ჩვენი ბებიანო სიყვარული—მათი „ნი-შნია“... და საყვოლო—წინდა სასიძოვ იმავე ბებიანოა...

თქვენ ვერ ჰპოვეთ აქ რაიმე გადსავლები... და ეს სივრცე კიდევ სხვა თავიგებისც შეუნახეს ამ უცნაურ ასოებს... ეს ძველი და „ბნელი“ კოხიე ნამდვილი წი-

დათა-წმიდაა თქვენის ოჯახისა; ის თქვენი მუხუშეპია, საცა სიძველეა და ღუმლი, მაგრამ მეტყველი ღუმლი... უღარესი ესთეტური დატკობა მიგოძინა მუდამ ამ ძველ წერილებიდან, კიდევ უფრო მეტი, ვიდრე რომე-ლიმე კარგად დადგმულ და ჩატარებულ ძვირებურ ქარ-თულ პიესებს: რადგან ამ წერილებში ჩემი ძველი სი-სხლი მეტყველებს, ჩემს პირად წინამორბედთ ვხედავ და ვეხები, მათ ზრახვებს ვცნობ, და აი, ამ პატარა ქალაღების ნაფუთებიდან, რომელიც ასე გულწრფე-ლად და სადათა დანაწერი, აშკარად ვხედავ—რა დიდი მანძილი გავცილდა ჩვენ ამ ცოცხა ხანში, რა რიგად სხვა ჩვენი დღის ინტერესები, ფიქრები; ვხედავთ—რა-მდენად დავმოზობივართ ჩვენ ამ ძველ ჩვეულებას, კულ-ტურას. მაგრამ ამ შექმნის დროს რა ბევრი რამაც და-გვიკარგეს; რაც ასე აფარაყებდა და აღმამხებდა წინან-დელ ქართველობას...

* *

აი, ეს ძველი სივრცე და მისი წერილები მომაგონა, როცა აქ შემთხვევით წაიხვეტი არჩ. ჯორჯაძემ მე V წიგნს და მასში „მასალები ქართველ ინტელაგენ. ისტო-რიისათვის“ გადავიკითხე; იქ ერთი ასეთი სურნელოვან-ი წერილია: ეს დიმიტრი ყვიფიანთან დედის მიერ მოწა-წერილი, საცა ის გადასახლებულ შვილს (ვოლოდარში) სწერს: „შენი ამბავი ყველა წერილობით მოგწერეო...“ წერილი, რომელშიაც დედა შვილს—დიმიტრის—მამართავს „ჩემო ბატკნო და ბატონო“-ო, თითქმის დედის გული-გობინოდ, რომ ეს „ბატკანი“ უხუმ ხელს რუსეთის თვითმპყრობელობის სამსხვერპლობე ასე ვერაგულად უნდა დაეცლა...

ამ წერილში ბევრი არ არის საუფლისხივით, მაგრამ სიყვარული კი უანგაროთა ჩაქსოვილი და სრულიად პარმონიული მამახელ დიმიტრი ყვიფიანის მიერ წარწე-რილი: „МОЯ СВАТЯНИА...“ მაგრამ არჩ. ჯორჯაძემ, როგორც პუბლიცისტი, ამ ძველ წერილობის ესთეტურ მზაზეც არ ლაპარაკობს, იგი საზოგადოებრივის თვალსაზრისით უდგება მას და მარინდელ მონობის ვპოქის და „მწყა-

ლობელ იმპერატორის“ დროის დასახასიათებლად იყენებს. და თან დასძენს:—ვისაც სურს ჩვენი წარსულის შესწავლა, მან უნდა იმ დროის ქალების წერილები იკითხოოს...“

და მართლაც, რამდენი ასეთი მასალა (კერძო წერილების სახით) მოიპოვება ჩვენში მამაპაპათა სკივრებსა და განჯინებში.

მისაწვნები და ხშირად გაუგებარიც ავადმეიური და წინადა ისტორიული მსჯელობა წარსულს საზოგადოებრიობაზე; აქ ხშირად ყველდფერი ერთმანეთს არ უდგება, არ ეხმარება... მაგრამ თქვენთვის საკმაოა აქ მშრალ შეჯიშობას მოსცილდეთ და ერთი ცოცხალი დოკუმენტი—იმ დროის ნაშთი—გარდავალოთ, რომ ეს წინააღმდეგობა, გაუგებრობა ვაფანტოთ და ეპოქის სურათი ნათელიყოთ.

თქვენ გინდათ გაეცნოთ ძველ ქართველ ოჯახს, მაშინდელ ქალის სტელს, მის მიწრაფებას, ზნე-ჩვეულებას? გაზაღეთ ეს ძველი წერილები და წარსული მკვდრებით აღსდგება. რამდენი სამსახურის გაწევა შეუძლიათ ამ ძველ წერილებს მკვლევართათვის; რამდენი აღმანიშნის და მათი მაშინდელი გემოვნების და ზრახვის ამტკვევლება შეიძლება ამ გზით! და განა მართა მკვლევართათვის? თვით ხელოვანისათვის, რომელსაც მართა ვადმოკრის და ლეგენდის საშუალებით უხდება ამ ძველი თაბის ალაპარაკება.

აქ ყოველ წერილმანს დიდი მნიშვნელობა ეძლევა და ხელოვანისათვის ამ ძველი სკივრის გახსნა ახალ აღფრთოვნებასა წყაროდ იქცევა. მართალია, ჩვენ გვიყვარს ამ განისი ჩვენების ვაშლა, ძველის შეხება და იმ ესთეტური სიამის, რასაც მის კითხვის დროს განიცდილი, არ ვინდა შეველიოთ, მაგრამ პირადი მიანიშნა ესძლიოთ...
ყველას, ვისაც ეს სიძველე მოეპოება, როგორც არ უნდა იყოს ის, მართებს გახსნას ეს სკივრი, შემოაქვას არმდენი მათი ამ ძველ წერილებს და ჩვენც ჩავახედოთ ამ ფურცლებში, დავატკეპოს—ძველი საუბრის სუნი, ვადავამოსოთ წარსულის ფერად ხალხი, ძველი ცხოვრება ვავაცნოს ამ ძველი ქართველობის.

რა დიდ სამსახურს გაუწევდა ჩვენს კულტურას? ვინმე რომ თათნდნოს იკისრებდეს და ამ ძველ წერილებს შეაგროვებდეს.—იკისრებდეს ყოველნარი ძველ წერილების შეგროვებას და შემდეგ თავის თავად გამოჩნდებთან ისინი, რომელნიც მის გადაჩვენას და შეფასებას მივკითხვებ ხელს. ამავე დროს ეს იქნებოდა ღრმა და ლამაზი პატუვისცემა გარდასულ ოაბათაადმი—მათი ვაცოცხლება...

ჰამბურგი — ნენესთვე
1925 წელი

ბრიფინგ რამიშვილი

პირველი სარუქარი

(ესკიზი)

იუბილეს დაწვებამდე, ორი საათის წინ, ცნობილი მწერალი—ბელოვროსტი არჩილ ედიშერაძე, უკვე გამოეყურა სადღესასწაულოდ, კონხლად ვადგეარცხნა ქალბრა მერეული ხუტუქი თმა, შევიდა სამუშაო ოთახში, ჩაჯდა სადა სავარტელში და ფიქრებს მიეცა. მოგონებთა წიგნის ვადგეარცხნის დროს, წააწყდა თავისი პირველი სივარულის ამავეს. ბეგრს ეცადა არ ფიქრა ამაზე, მაგრამ, რაკი ვერ შესძლო, ისულუბლო ვახნა ბოლომდე ვადგეარცხნა ეს ტეპილი და თან მწარე მოგონება. კი ხნის ამავეი იყო: სოფელ ბროლიეთის ახალგაზრდა მასწავლებელს ედიშერაძეს მალე ვაუვარდა სახელი როგორც ნიჭური პედაგოგს და რიგაინ ყმაწვილ კაცს. მიუხედავად იმისა, რომ ნორჩი იდეალისტი ბედმა სოფელში ჩასტყდა, იგი თვის ბედს მათეც არ ედღურადა, ვინაიდან ამ შრომელი ხალხის ვათეიტცნობიერება და მისთვის თავის ვაწირვა არჩილის მუდმივი ფიქრი და ოცნება იყო.

შოამომავლობით ვლენი იყო, თუმცა მამა მისმა ივანემ ახალურობის ძიებაში ვაატარა მთელი სიცოცხლე და ისე მოვიდა, რომ მიხანს მიიწე ვერ მიხანოა. დედა მისი ვაქართველუბლი ბერძნის ქალი იყო და მისთან ვანთქეულთი თვისი სილამაზით. შეილიც მისი სრული ვანსახირობე იყო. მოშობლები აღრე დახოცა და ობლადა დარჩენილბა, ენით ვაპოუთქეული ქაბან-წყვეტის შემდეგ, თავი თვისი კადალ აქცია. საქალაქო სკოლა და სამსწავლებლო სემინარია ცხრაშეტი წლისამ პირველი ხარისხით დასაბურლა. მცირე ხნის შემდეგ ვაამწყესტ კიდევ ბროლიეთის ერთკლასიან სკოლის ვამდეგ. არჩილი სამწერლო ნიჭითაც იყო ვადგეარცხნობელი და მალე მაშინდელი ერთადერთი ვახუთში დაიბეჭდა კიდევ მისი რამოდენიმე ლექსი და ერთიც პოემა. იმბროინდელმა კრიტიკამ ქებით აღნიშნა ახალგაზრდა მგოსნის პირველი ნაბიჯი, ბროლიეთის ნახევარი წლის მოღვაწეობის შემდეგ, ის ყველასათვის საყვარელი კაცი ვახნა. იმდენად სინტერესო იყო იმისი ვაკეთეითლის მოსმენა, რომ ხშირად შედილობდა მასთან სპატიო ვლენებით და ადგეარცხნობრივი ინტელიგენტებით. იმ კუთხის ქალიშვილების სალაპარაკოც იმ ხანად ბოროლდ ის იყო, მაგრამ მიუხედავად მგონებარე ტემპერამენტისა, თავი დინჯათ ეკერა. მაქანკლენიც ბოროლდ მოუდილიდენ, მაგრამ ის ცოლის მერთაზე არ ჰვიქრობდა და ყველას ურთი ისტურებდა. ასე მიმდინარეობდა მოღვაწეობის პირველი ხანა და აი.

თიბათვის შუა რიცხვებში, ქალაქიდან საავარაკოთ, თავი ვეცლბი, ამოვიდა ცოლშვილით თავადი ჯიბრალო ბერგენაძე, რომელიც რამდენიმე დღის შემდეგ ეწვია არჩილს ვაკეთეიტებზე. თავდეს თან ახლდა ცოლი, ოცდასამი წლის პირშიმ ქალი თინათინი და ორიც სხვა უცნობი. მიყოლიდნელი დარბაზობით ვაკეცებულმა მასწავლებელმა სტურებეს სემები შესთავაზა.

— ბატონო არჩილ, ერის ხნამ ჩვენამდინაც მოახწია და აი მოველით, რომ ვავსტკებთ თქვენი პედაგოგური სამსახურით, უთხრა ჯიბრალოდ.

— ვადლობთ ყურადღებისათვის! — უბასუხა და ქათი-ბრის შემდეგ ვანაგრბო ვაკეთეითის მიცემა. ახალგაზრდა პედაგოგმა ვამორინა ნიჭი და სტურებები აღტკეპაში მოიყვანა. დამოლოდ ამღერა მოწუფენი და კარში ვასტურა სათამაშოდ. წასულისას ჯიბრალომა ხელი გავრად ჩამოართვა და უთხრა:

— ამ დღიდან ვახუთი მიველით ამ სკოლის მეგობრად, ვეცლბი, რითაც კი შემძლება, ვიყო მისი ქობავი და ჰირისუფალი. მცირე ხნით აზრთა ვაცვალა-ვამოცვლის შემდეგ, რომელშიაც თინათინაც მიიღო მონაწილეობა, ვამომშვიდებენ ერთმანეთს.

შემეცირი თინათინი კარებთან შესდგა და ერთა ისე შეხანათა მგზნებერი თვალებით, რომ კლემ-მოსილი ვაეი შეკრთა და თავიც დაბლა დახანა.

მცირე დღეს არჩილმა ბერგენასისაგან ჩაიხე მოწვევის ბრათი მიიღო, რამაც უზომოდ ვახანა, რადგან ეძლეოდა და საშუალება კიდევ ეხანა ის, ვისი მიზეზითაც მთელი ღამე არ სძინებდა და ასე შეიკრიცა. სალაო ვამს მოწუფეკ სადათ, მაგრამ შოინათად, კობტად ვადგეარცხნა შერი ხუტუქი თმა, დაიხურა ნაცის ფერი შოლაბა და ეწვია თავდას. თინათინი ებრა სულ სხვა კაბაში იყო და უფრო შევიდა, ვიდრე პირველ შეხვედრისას.

— ვაშა, ვაშა ბატონო არჩილ! თქვენ გუშინ ყველანი ვავაგროცი. უთხრა თინათინმა, როცა მასთან მართა დარჩა.

- ვადგეარბებით, ნუ ენებეთ ჩემს ვაწიოლებს.
- იყო, სინარტულ ვამბობ, ნუ ენებთ.
- თქვენ უთუოდ ვინდათ, რომ ვაეიქცე. უბასუხა ორადე წამოწიოლებულმა ვამბრწყინებულის თვალებით.
- სად ვასწყავალი?
- სამსწავლებლო სემინარიაში... დააკამევიდა ქალის იანობისშოამარიობა და ვაბაბა იმაო შორის მიი-

რე ბასი. ქალი ვასაშტერებელ სილამაზის გარდა საკმაოდ განვითარებული, ღინჯი და ჭკიანი სწანდა.

— მუსიკა გიყვართ?
— რასა ბრძანებთ? რომელ ქართველს არ უყვარს მუსიკა?

— გნებავთ დაუკრა?
— ახ, რა ზომ ვიქნებო დიალბულეო!
თინათინი მუჯღა პიანინო და მალა ნიკიერი დაკრით განკუთრებაში მოიყვანა იგი. ამდროს შემოვიდა თავადი და თინათინი რალაციისთვის ღელდსთან ვაგზანნი. არჩილმა მიულოცა ჯიბრიალის და უწოდა ბედნიერი მამა. ის საღამო მზიარულად ვაატარა და შინ დაბრუნდა მეტად კმაყოფილი. იმ დღიდან ედიშერაძე ამ ოჯახის შუღლამ სასურველი სტუმარი ვახდა. სიყვარულისაგან აღმოცენდა, ხშირად ეწვეოდა ხოლმე ბერგანძობებს. რალაც ბული კვირის განმავლობაში ქალ-ვაჟის შორის თითქოს გაბაზნებულყოფილი კაცობრი, რასაც ამტკიცებდა იმითი მუდამ ნაჯი გრძნობებით გამობარი შეხვედრა.

სამსალათაო ადგილად მიჩნეული ჰქონდათ ხეხილის შაბლი, რომელსაც მარჯვნივ ჩარბულიდა, მედგარი მხარის-რმულით მოჩუქხუხე მთის პატარა მდინარე. ახ რა რეც ძნელდება მას ამაზე დიქრი! ნამეტანის ძლიერებით ერთი იმისთვის საბედისწერო. საღამო ჩარჩა მესხებრებაში. ეს იყო მკათათვის მიჭურულში. იმ დღეს თინათინის რამდენიმე მეზობლისაც ყუენვან მინარეკილებულნი და რაკი ქალმა თავის ტკივილი მოამხებუხა, ძალა არ დაატანს და შინ დასტყდა. არჩილი მოვიდა წარბოვნი იმ დროს, როცა დღის სინათლეს ღამის ბინდი ენაცვლებოდა და ვარსკვლავთ ვუნდით მოკვდილი ფიურშიც კა საზღაორო სანახაობას წარმოადგენდა. მისალმების შემდეგ ამაწყოლი ქალი შეუძღვა მას, როგორც ყველთვის ხეხილის ბაღში. ჩამოჯდნენ სკამზე წყლის პირად და მოკყენენ ცისა და ბარისას. მალე ბადრი მთავარეც ამოვირდა და მის მუქქე მოლაპალებ თოვლით დაფენილი ბუბნებარზ მითათა მწვერვალნი და მოარაკიე მთის მინარეც დიად შთაბეჭდილებას აორკეცებდა. არჩილი მოვიდა იმ განზრახებით, რომ იმ დღეს მისთვის სიყვარული გამოცხადებინა და ასე მოქცეო. ბუნების სილადით და სიყვარულით დამოყრალი ვაჯი ამტკიცებდა და მოუთხორო ქალს თავისი თვა-გადასახელი, შემდეგ ფერადივანი სიტყვებით აუწერა თვისი ცხოვრების წარმატაცი ვეგემბიძიძეო მოუყვა მის მიერ იმ ხანად გათვალბულ მშრომელ გულზე-კაცობაზე და ბევრ სხვა რამეზე. მეტად დაინტერესებული თინათინი, სძენდა იყო ვადაცქეული, მაგრამ იმ დროს, როცა მას ედიშერაძემ აშკარად სიყვარული გამოუცხადა და ხელიც სთხოვა, შეკრთა და თვალებზე ხეიღის მიითვარა.

— ეს რას ნიშნავს, მზეთა მზეო? შეეკითხა იგი. დავიჯგრო გამიბეტებთ და ჩამწერთ უბედურეა სიანო?

— ო, რა საწყენია, რომ ბეცნს ვულწრთულ მეგობრობას ასე მალე ეტება ბოლი!

— რატომ ბაქონო?
— ალღელბული ქალი მწუხარე სახით მიუბრუნდა და ნელი ხმით უთხრა: მიტომ, რომ იმდღე უნდა ვადაცქეულით.

— როგრო?!... ჰკითხა გაფთხიერებულმა.
— მე სხვა მიყვარს.

ამის გაგონებაზე არჩილს თითქოს ურო დაბრტყეს თავში, მაგრამ არ შეიძინია, ხმის ამოუღებლიე მისწია პაპიროსი და თვალენი სივრცეს ვაუშტერა.

— უბედურებაა სწოვრედ, დაიწყე ქალმა: მე ვიქნებ ვაგემში ლამაზი სულის ვამძახისო, ისინი რე ამის სასახსუბოდ ყველად სიყვარულს მიცხადებენ და გენდრუქს მხოლოდ ჩემს ვარეგნობას უყუენენ. უნდა ვამოგიტყდეთ არ მეგონა თუ თქვენც იმათი ოვნი ჩადგებოდი: ნუ თუ ქალ-ვაჯთ შორის შეუძლებელია სხვა ვავრო დამოკიდებულება, ვარეგმე სესიუროსი ალტყინებისა? — ამ დროს შორიდან წყლის გელმა მოისმა ყანიდან დაბრუნებულ გლეხების მელოდიური სიმღერა.

არჩილი იღვა ვარინდული და ეს სიმღერა აბრაზებდა კიდევ. თინათინი-კი ვით მოსიყვარულე და დინჯათ და დაუვიბოთი ამჟილ-არაიგება მას, ურჩევდა სწავლის განხორბობას, რათა მისი უტყუარი ნიქი უფრო ვაგმლოლ-ვაუტურქენილიყო. ურჩევდა ცოლ-მელოიანობის მძიმე ულულში არ ჩაეკლა თვისი იდეალები და პოეტური აღმა-

თრენა. მასთან უთითებდა ცხოვრების მოსალოდნელ დიად პერსპექტივებზე.

ქალის ასეთი სიტყვები ლახავივით ესობოდა გულში უკვე უბედობით შეპყრობულ ვაბუქს და პოეტის თქმისა არ იყოს, „რადღებდაც მშენებელი იყო, იმდენად უფრო უკვირებოდა გული“. ის იყო რალაც უნდა ეთქვა, რომ მიიბრინა მოხუცმა ვადიამ და მშობლების დაბრუნება შეატყობინა. უსიტყვოდ ვამოვინდებ ეხში ბალიდან. ვამოთხოვებისანი ედიშერაძემ ჩურჩულით უთხრა:

— შვიდობით იფერიის შეეგება, შვიდობით საუკუნოდ! — და ვანშორდა. ცოტა რომ ვაიარა, უეცრეც მოესმა ქალის ნახი ხმა: არჩილ! მოიხედა და რაკი არ ვანშორდა, ვასწავა წინ, მაგრამ ნიახე ყურთან ვაუსისინა და კიდევ ვანმოვიდა (კოური მახილი. ათროლოებულმა მიიხედა, მაგრამ ეფერენ შევი ვანდა, რადან მის შემოწმევილდ მოკყენეც მივიარეს მანი ღრუბელინი ვადასწროლოდენ და არე-მარე წყვილად მოეკცა.

ვაღლდათუთული ამწყოლი მალე მოსცილდა იმ არე-მარე. მადლოებმა ხალხმა ვაუშარია მას ვამოსახივარი ნადირო და რიბინანი მარტო რკინის ხილამდე ჩაკიცლა.

ეს იმ დროს მოხდა, როცა მეცხრამეტე საუკუნე იტორის სულს აბარებდა და იწყებოდა ახალი ხანა ტერიტი მძიმეთა ვამოხეზლების. ამოვიარა ქარიშხალი და კაცობრობის ახერითებული ზღვა, ვააფთხიერო, თვის ხანპირებს ეხეთქებოდა. არჩილი მიეხზო ახალ მიმდინარობას და შეტლებინდავგაროდ ვეპქონდა თვისი წყოლილი საერთო სავანდურში. მიუხედავად პოლიტიკური მრწამსის, ის როგორც ხელოვანი, მუდამ დამოუკიდებელი იყო და ამიტომაც მის განხორბება ადელიო არ ჰქონდა რაიმე ტენდენცია. ამ ხნის ვანმავლობაში მან მიიღო მესხეთერი ვანათლება და ვაიხარადა როგორც მწერალი. ცხოვრების სიღლებიერისთან აუტანელ ბრძოლაში მას მხარს უმატებდა სიმამრებიც მუდულო ირინე, რომელმაც თითქოს დაავიწყებინა ვანვლილი მუშხარეგანი და პირქუში ყუფნა მოუტრიალა. ჰყავდათ ქალ-ვაჯი: თათარი და ნათელი, რომელიც წელს დაასრულებს საშუალო სკოლას; თათარი კი სახელმწიფო უნივერსიტეტის ფილოსოფიურ დარგის სტუდენტია. თვით არჩილმა როგორც მწერალმა სავრძნობა ვამაჩარეგებანი ირეგუნა და საშვეროლი კარიერა დაავიგოვინა იწვიათი რომანით და აი დღეს მადლოერი დიე ვახილს მას ოცდახუთი წლის იუბილს. მეცრე ახალი ხნის შემდეგ არჩილი დარწმუნდა, რომ მის პირად ცხოვრებას, მის წარმატებას რომა ვანსებამ შეუწყო ხელი: ცოლმა და იმან, ვისაც ამდღეს ხანი გულით ატარებს, ვისაც ოცნებით მუდამ ეტრუოდა. ერთი თვით სიტყვი და სათნოება, მეორე კი შმაკი ვენება მისი პოეტური აღმავლების ზეალმტაცი, მისი მწერლობის ძილიონის მალა ამწევი. მოგონება მასზე მუდამ ალღაზნებდა იუბილიარს და ახალ-ახალი შედევრებით აჯლოდებოდა ქართული მწერლობას. მზის საღარი თინათინი, უმეწენიერის ქალი ვერიბაში, მისი ცხოვრების შორიდან მოვიც-

ფოთის აკად. დრამის მსახიობი
შაბლა ხნიძელი
მისი ბუნებისა ვაიო მინდ. თვეში.

კიმე ვარსკვლავი იყოვო — ვაიფიქრა მან და სახე შეეპტახე-ნილმა დაპზურო კიდევ მოგონებათა წიგნი.

ის უკვე მორთულია სადღესასწაულოდ, ირინეც ემზადდება, შვილიანი არა სწანდა და ცოტა არ იყოს ეს ვარე-მარე მას აუწუხ-აბრაზებს. გერმანელი სიფაქისი კაცია და არა აუყვარს უწესიობა.

ამ დროს მუდოვიდა მასთან მორთული მეუღლე და შე-მოილაპარაკა:

— აი მეც, ბატონო მუხილიარო, ესლა ჩვენი კრუტებილა გაკვლია და ყველანი მზად ვიქნებით.

ორი მოხუცი მოუსხდნენ ერთმანეთის შვილების მოლოდინში და გააბნეს მკვირ მუსიკით.

— იცი ირინე, ამ ბოლო დროს მეტად მადიქრებს ითარის საქციელი.

— როგორ? შეეკითხა გოაცებით ირინე.

— მაგის თაეს რაიაც უნდა იყოს, რაიაც მისთვის უჩვეულო გაფანტულობას და სევდას შეუპყრია იგი.

— არაფერიც არაა, ეს შენ გენივნება მხოლოდ. ყმაწვილი ბევრს მეცადინეობს და მიტომ მოსდის ასე.

— ირინე, მე ვამჩნევ შენ რაიაცას მიმაღე, ცოლს გაეცინა, ამ დროს მოისმა ზალაში შემოსულ ახალგაზრდობის მზიარული სიცილ-კისკისი.

— ესეც ჩვენი ბავშვები, შენ კი ვინ იცის, რა არ გაიფიქრე-რე-ო უფხრა ირინემ და გავიდა ზალაში.

— ავარ დედიკოქ მოასმა ცქრილა ნათელას ხმა, ახ, როგორ გისუნება გენაცვალე ეს „პიჩესკა“. ეს „პიჩესკა“-ო და მოეხვია, მერე შეუფარდა მამას კაბინეტში და შესძახა:

— ახ, მამიკონა, რა ბედნიერები ვართ შენ გამო, რა ბედნიერები!-ო და ისიც ჩაპოკნა, ზალიდან უცრეო მოისმა დამატარობელი მუსიკა, უკრავდნ არჩილის საყვარელ სონატას, ოდესღაც თინათინის მიერ შესრულებულს. ამის გაგონებამზე იგი შეკრთა და ნათელას ხელი სტაცა.

— ეს რა ამბავია შვილო, ვინ არის, ვინ უკრავს?

— მოიცა ენა, მერე გეტყვი, ყველაფერს გმტყვი, დამკერული დიდი ხელგაინი სჩანდა.

რამდენიმე ხნის განმავლობაში ყველანი ყურს უღებდნ და ნეტარების შუქიც დაციალებდათ სახეებზე. უკანასკნელი აკორდიასას იუბლიარია სასწრაფოდ ყმაწვილი ზალაში და რა დანახა უცნობი ტურფა ქალის სახე; შეკვირდა თინათინ! და უკან დაიხია. ნათელა მივარდა და გულზე მიყარა, ითარო მის შორახლო იდგა ოდნავ თან-დაბირლი და დანახაზე სახით იატკას დაჰყურებდა. ირინე კი კვილი დილილით ხან ითარის გადახმედავდა, ხან უცნობ ქალს.

— შეიღობო, რას უყურებთ, გამაცნობი ნორჩი სტუმარი! მიმართა შვილებს არჩილმა.

— მამილო, გთხოვ იცნობდე: შენი ძველა მეგობრის ქალი მზია ჯანდიერი, წარუდგინა ნათელამ. ყმაწვილი ქალი მზია გასწორდა წელში, ამოიღო ჯიბიდან წერილი და გადასცა იუბლიარის.

— ბატონო არჩილ! ეს წერილი გამოგვგზავნათ დედაჩემმა და გთხოვთ თქვენი მიერ ამის წაკითხვის დროს დედაჩე თქვენი საყვარელი სონატა.

აღვლემებული არჩილი სწრაფად გავიდა თავის კაბინეტში და შეუდგა წერილის კითხვას.

ზალიდან კვლავ მოისმა მუსიკა.

„დიდით პატივიცემული არჩილ!

„ამ წერილს გწერთ ქალი ოდესღაც თქვენი უარყოფილი. თუ არა ერთი მეტად სასატო გარემოება, ამ დიდი ხნის სიჩუმეს ესლა არ დავარდვედით“ და შემდეგ ამისა წერილი მიმოხრობილი იყო მისი წარსულის

მოკლე მიმოხილვა, საიდანაც გამოიკვია, რომ პირად ცხოვრებაში არ იქნებოდა უბედური, რომ ქმარი და ორი შვილი უდროოდ არ გარდაცვლიდა. გამოიკვია, აგრეთვე, რომ ის დაღარიბდა: და კაი ხანია პირად შრომით, მუსიკის გაცვეთილებითა სცხოვრობს. ამ წერილის მომენტში, იმისი უმცროსი ქალი მზია გამოდგა, დაბოლებული აკანაშივე.

„სამ შვილში ესლა შემზრა მხოლოდ. მიუელი ჩემი სიცოცხლე, ცოდნა და გამოცდილება, მის აღზრდა-განათლებას შეეპოვა და რადან მუსიკაშიც გამოიჩინა იშვიათი ნიჭი, კონსერვატორია დაფასოლებებით. იმდენი მალე ცნობილი პიანისტკა ვახდება. ამ წერილის დროს საუბრაღებო ნაწილი ესლა იწყება და აი მეც მოგიბიხრობთ: ამ სამი-ოთხი თვის წინად, ჩემი ქალი მზია სრულიად შემთხვევით ვასცნობია ერთ ყმაწვილს და თურემ იმდენად შეჰყვარებით

ერთმანეთი, რომ ამ დღეებში დაუტოხხავდ ჯვარიც კი დაუწერიათ. წარსულს ამ შამბათსწარამომიდგინა სიძე და როცა გავიგე; რომ ის თქვენი შვილია, ჩემს გაოცებას და, გამოვსიტყვებით, სინაზრულსაც, სახლარი არ ჰქონდა, როგორც ჰხედავთ, ორივენი ფაქტის წინაშე დაგვაყენეს და თუ მიდევრობებთ შორეულ წარსულს იქ ჩვენსა, ხუბილის ბაღში, დავიხსნახეთ, რომ მაშინ თურემ ინსპეცობდა არა ჩვენი, არამედ ჩვენ შვილთა მომავალი. დილო ბატონო, რაკი ბედმა ასე ინება, გთხოვთ წრევის გულით შეიფაროთ ჩემი ანგლოზი თქვენს დამსახურებულ თითებ ქვეშ. ვფიქრობ არ გაგაწეოლებოთ. რამდენდაც შემძლო შთაბეჭერ კულტურული

ტფ. ა. ღარამის ახალგაზრდა მხახიობნი „ლაპარა“-ში
1. მ. ბერიაშვილი—ლავას, 2. პიერ კობახიძე, 3. ეკატერინე კელია, 4. ია ქანთარია, 5. სამსონ სულაკაური (1, 2, 3, 4 მუყეყმნი)

ლომში ქართული. შეეცაყრა და შეეასწავლე მშობელი მხარე, მისი ისტორია და მწერლობა. გარეგნობით ლა მ ა მ ი, სულითაც სტატკაია; ევეი არაა იქნება ღირსეული ოჯახის ღირსეული რაღო, რომელიც შეუქმნის ძვირფას ითარს სიხარულს და ბედნიერებას. მაშ ძვირფასო იუბლიარის, მომიშენია ამ თქვეთვის უბედნიერეს დღეს, ვით პირველი საჩუქარი, ჩემი შალის ვარდის კონა. დავშთები თქვენი მარად და მარად პატივისცემელი მძახალი თინათინ ბერგენაშე-ჯანდიერისა“.

ჩაათავა წერილის კითხვა, შემოვიდა ცოლი.

— ირინე! ეს წერილი შენ გეგზებოდეგს, — და გადასცა მას. ამ დროს ნათელამ შეატყობინა „მოვიდენია“ და ორივენი გვიდნენ ზალაში. სწორედ ამ დროს შემოვიდა შუა კარებიდან საიუბლეო კომიტეტის თავმჯდომარე იასონიძე ერთი დღეობის თანხლებით. იუბლიარმა გააცნო მათ ცოლი, შვილები და რძალი.

— ბატონებო დროა! — წარმოსთქვა თავმჯდომარემ, გაუყარა მკლავი მკლავში ირინეს და გავმართა გასაველ კარბისკენ, სიდაც მათ ელოდებოდა მოზრდილი ატრომობილი. იუბლიარმა აქეთ-იქედან ამოიყენა მზია და ნათელა. ბედნიერი ითარო კი იმათ უკან მიდიოდა.

მაღე დაიხოვრა გასავალი კარები და ავტომობილიც დაიძრა.

ტფილისი, 3.XII 1925 წლის.

ენო თაკიშვილი

უსათურო

ჩემში მოვარდა მხის ნიღვარი, კახეთის ენება, ვახის ამბოხი, მაგრამ გულში მაქვს მძიმე ნაღველი და ვიღვინი, როგორც ზამნახი.

ხელებს სიჩუმე შევბო მკაცრი, ვით ირმის ნუკრი ტოტს გამოშვრილს დამძვეს სიხშირი შემოსატარი და სიკვდილიც კი ეკლარ მიშველის.

გაიშლის აზრი ცისფერ ნაწვენებს, ამიყვანს დარდი მაღალ ცისებზე, უშენოდ ყოფნა ისევ მაწვავლებს და მახსოვს როგორ მათოცე ხელზე.

შუადღის მხვებ ვლოცულობ შენთვის, ღიბულს გინახავ მე კარბუჭვლით, მწვანე სიხშირეულ ცეცხლთან შინის, წეროლს გიგზავნი სასტოკო გულთი.

მე ვარ ყამირი გაუტყუებვი და მიწას სიციხე არ მიაკლდება, რადგან შეხვედლის სიტყვათა ზევი ჩემი კოცინიგან მოვარადდება.

პამელა ზ. ღაბიათაშვილი

დადგმა კ. მარჯანიშვილის და ახნეტელის, ტუ. აკად. დრ.

კლავდიუსი („პამელტი“)

აპაკი პასაძე

დადგმა კ. მარჯანიშვილის და ა. ახნეტელის ტუ. აკად. დრ.

33. შპარლ-გრონსკი

რეჟორ ალიზარდა მომღერალი

(ა. ანდლუაძის დებიუტის გამო)

პატივცემული რედაქტორი!

თქვენ მთხოვთ გაცნობოთ იმ მუშაობის შესახებ, რომელსაც ვეწეოდით მე და დათიკო ანდლუაძე ჩვენს დაახლოვებულ სამნახევარ წლის განმავლობაში. მე სიამოვნებით ვასრულებ თქვენს თხოვნას, მაგრამ მხოლოდ გაკვირვებით შეგვიხიბო მისი მუშაობის გასულ ეტაპებს და შეეჩერდები მის მთავარ მომენტებზე.

1922 წ. ივლისში, ბათოში, მე პირველად გავეცანი დათიკო ანდლუაძეს. საღამოთი, ორი თვისი მეგობრის თანხლებით, შემოვიდა ჩემთან „ეოკალურ სტუდიაში“ ხმის გასასინჯად მორცხვი ახალგაზრდა. ხმის სინჯვა აღმოაჩინა მდიდარი ხმის მასალა ლამაზი ტემბრისა და დრამატული ტენორის ხასიათისა. მაგრამ მდიდარი ხმის მოცემლობას ძლიერ აფუჭებდა სიმღერის დიდეტანტური მანერა, მოკლებული სიმღერის კულტურის ყოველგვარ გავებას. მიუხედავად ამისა მე ხალისით შევუღლიე ჩვენს დროში ასეთი უცხო მასალის დამუშავებას.

ჩვენი მუშაობის პირველ დღიდანვე მე გამაყვირა ჩემს მოწვევში არაჩვეულებრივმა ნებისყოფამ, სიმტკიცემ და შრომისმოყვარეობამ. ყოველი ჩემი რჩევა, ყოველივე ჩემი მიითებდა იყო დათიკო ანდლუაძისათვის კანონი. ასე, მაგალითად, როდესაც გავიგე, რომ დათიკო ბევრს

სწევდა თამბაქოს, მე ეთხოვე მას შეემცირებინა პაპიროსთა რაოდენობა ათამდე მაინც დღეში, ვინაიდან თამბაქოს წიგა აწებებს ორგანიზმს და, მაშასადამე, ხმასაც; დათიკო მეორე დღესვე მიანება თავი თამბაქოს. ჩემი მკაფურთხილება იმის შესახებ, რომ ხშირი ქვიფი

დაუსრულებელი „მრავალ-გამიერთი“ არამც თუ აწებებს, არამედ დალუპავს მის ხმას, დათიკო ანდლუაძემ გადააქცია მტკიცე გადაწყვეტილებად: ერთხელ და სამუდამოდ ხელი აეღო ტენორის ამ დამლუპველ სიამოვნებაზე როდესაც დაიწახებ დათიკო ანდლუაძის მხრივ ასეთი სიყვარული საქმისამდე, მეც დაიწყე ცხოვრება მხოლოდ მისი ხმით და დათიკო ანდლუაძემ გახდა ჩემთვის ძვირფასი. ჩემთვის ყველაზე საინტერესო იყო გაკეთილები დათიკო ანდლუაძესთან. მასთან ერთად მე ვანმიცლია მისი დაბრკოლებანი, როდესაც რაზე არ გამოდიოდა ისე ჩქარა, როგორც ვვინდიოდა ორთავს, მხოლოდ სიხარულსა, იმედებსა და გვეგებს არ ჰქონდა ბოლო მოცა გა-

1. მომღერალი ღაბიათაშვილი

აოქრა „ბალ-მასკარად“-ში გამოვიდა სადებიუტოდ.

2. პ. რ. შ. შპარლ-გრონსკი

და ანდლუაძის მასწავლებელი, 31 წლის განმავლობაში.

მარჯვებდა ჩვენს მხარეზე იყო. თუ როგორ ინტენსიურად ვმუშაობდით ჩვენ სიანს იქიდან, რომ 1922 წ. ივლისიდან 1924 წ. ივლისამდე დათიკო ანდლუაძემ მიიღო 624 საათიანი გაკეთილი მხოლოდ ჩემთან გარდა იმ მუშაობისა, რომელსაც ის ეწეოდა აკომპანიტორებთან

საგზაო მახინჯი

ს ი მ ე რ ა ძ ა ლ ზ ე

დილით ზეინების უკან, ოქროს ფერი რომ ეცრის, შვიდი მოიგო მუნჯამ შვიდი წითელი ლეკვი.

ცამდი ალერსი მივა; მთელი დღე ლოკა დღედა, თოვლი დამდნარა სკივრა თბილი მუცლოდან წვეთად.

როცა ქათმები მშვიდათ აყვენ კანდარას ქუჩაში, პარკში პატრონმა შვიდი ლეკვი ჩაყარა ჩუმით.

ძლივს ეწეოდა პატრონს თოვლში სირბილით ძალღ.

დიდხანს მორბევი სთვლდა ქველბეს კანკალით დალოლს.

უკან დაბრუნდა როცა განხდარ ფერდების ლოკით, მოთვარის ლუფლებში ცოცხა ეგონა თავის ლეკვი.

ზეცას ესრინდა თვალბეც ძალი ყუბილით კარში, ნელ სრიალით მოვარე შორს დაიშალა თანში.

მუნჯა კოდა ისე თითქოს დაბევეს ქვებით. და ვარსკვლავებთ ცის ცოფელი სკვირიდა ფრქვეით.

თარგმანი მიქელ პადარიძის.

ჩემგან მიცემული ვაკეცილობისა მოსმხადებლით შედგებას ყველა ვეზიდათი. თავისი მუშაობის უკვე მეორე წლის დასაწყისს დათიკო ანდლულაქე გამოდის ბათიშის მუშაოთა კლუბებში როგორც მომღიროლი. არაჩვეულებრივმა გამარჯვებამ მუშაოთა შორის არ გააბრუა ანდლულაქე, არ აუტრუა მუშაობაზე გული. პირობით: გამარჯვებამ შემავა ახალი ძალა, ახალი წყურვილი მუშაობისა და ანდლულაქე ორმაგი ენერჯითი ეციდება თავის საქმეს, 1924 წ. 23 მაისს დათიკო ანდლულაქე მართვის ბათიშში თავის პირველ მოწაფურ კონცერტს. ამავე წლის ივლისში დათიკო ანდლულაქე პირველად მიემგზავრება საკონცერტოდ ბათიშს ვარშე. მე შევადგინე საკონცერტო ტურნე საქართველოს ავარაკებში: სურამი, ბორჯომი, წაღვერი, ბაკურციხე, აბასთუმანი. დათიკო ანდლულაქემ მიიღო მონაწილეობა ამ ტურნეში როგორც არტისტმა და ყველგან იწვევდა მოწაფისათვის ჯერ უნახავ აღტაცებას.

1924 წ. 1 ნოემბერს დათიკო ანდლულაქე აძლევს ბათიშში თავის მეორე და გამოსათხივარ კონცერტს. მას იწვევდა ტელიშში ხმის გასასრუჯათ. აკადემიურ თეატრში დანიშნულმა გასინჯებამ ჩინებულად ჩაიკა, მან მიიღო სტაჟენი და უფასო სწავლების საშუალება სახელმწიფო კონსერვატორიაში. ანდლულაქე შევიდა მესტროვავის კლასში, მაგრამ ბეგრანს არ დაიჩა მისთან და ხელახლა დაბრუნდა ჩემთან ბათიშს. შემდეგ ის დაბრუნდა ბათიშიდან ტელიშის, დამოუკიდებლად მუშაობდა თავის ხმაზე და მიელოდა ჩემს ჩამოსვლას ტელიშში. წარსული წლის ნოემბრიდან მე უკვე ტელიშში ვარ, ისევ ვმუშაობ ანდლულაქესთან და გამხადე მას დემიტისათვის ოპერა „ბალ-მასკარადში“.

ახლა დ. ანდლულაქე ათავებს „ჯამბაზებს“ ქართულ ენაზე, „ჯამბაზები“ დაიდგება მისი მონაწილეობით ქართულ საოპერო სტუდიაში. შემდეგი ოპერა, რომელსაც იბრერებს ანდლულაქე აკადემიურ თეატრში, იქნება „ტოსკა“, მერე „აიდა“.

მე მოვახსენებ ჩემი ანდლულაქესთან სამ-ნახევარი წლის მუშაობის ნარკვევი და შეიძლება მიუკეთე მასზე შემდეგი დასკვნა.

„ბალ-მასკარადი“ ერთი უძნელესი ოპერათავანია დრამატული ტენორისათვის ბეგრის ტენიკის მხრივ, ე. ი. ხმის ეფექტების დაპყრობის მხრივ. სად, თუ არა „ბალ-მასკარადში“, შეუძლია დრამატულ ტენორს გავაჩვენოს ხმის მუსიკალობა (ბელ-კანტო), სინაზე ხმისა (მეცა-ვოჩე) და პიანო. ეს სამი თვისება თუ დაძლეულია მომღერლის მიერ, წარმოადგენს უდიდეს მიღწევას. ყვირილი არაა ძნელი დრამატულ ტენორისათვის, მხოლოდ მერე არა ყოველ დრამატულ ტენორს არ შეუძლია. დ. ანდლულაქე, მიუხედავად სადებიუტო მულეგარებისა და მოსამხადებელი მუშაობის ნერვიულობისა, ჩინებულად გამოვიდა მდგომარეობიდან. ამ საღამოს მე მან ერთხელ კიდევ დამარწმუნა თავის იშვიათ მუსიკალობაში, რიტმის განსაკუთრებულ გარნიზაში, მოწოდებული სკოლის სრულ შეთვისებაში და დიდი უნარით—არ დაკარგოს წონასწორობა ათასთავლიან აუდიტორიის წინაშე. ვარდა მოვაველ ვოკალისტ მომღერლისა, ამ საღამოს მე ვივარძენი ვასში აგრეთვე მსახიობი. მომავალში ის იქნება კარგი მსახიობი და ყველა ამისათვის მე უფრო შემეყარა დ. ანდლულაქე და ის განხა ჩემთვის უფრო ახლო ხელოვნებაში. უწინ მე ვეფიქრობდი, ახლა-კი ღრმად დარწმუნებული ვარ, რომ ის, რაც მე შეგმელი გამაღვიძებია დ. ანდლულაქეში, დღიდა. და არც მას, არც მე, არ შეგვიძლიან განვსაზღვროთ მისი ნიჭის საზღვარი: ის დღიდა და შეუკავებელი, როგორც ვახვებულში ანდლულაქეში მდინარე, რომელსაც კვებავს გამდნარი თოვლი.

18 თებერვალი, 1926 წ. ტ ფ ლ ი ს ი.

რ. რონალი

რომენ როლანი

რომენ როლანი იმ ბედნიერ მწერალთა ჯგუფს ეკუთვნის, რომელთა სახელი სცილდება ნაციონალურ-გეოგრაფიულ ფარგლებს. ბეგრის არ არგუნებს ბედი ასეთ ბელს.

როი აიხსნება ეს? 80-იან წლებიდან დაწყებული ევროპაში ფიზიკური გეოგრაფია აპარად შესცვლა სოციალურმა გეოგრაფიამ. ფიზიკური გეოგრაფია მოგვიხიბრობდა ინგლისზე. საფრანგეთზე, გერმანიეთზე, იტალიეთზე. ბელგეთზე. სოციალური გეოგრაფია კი მოგვიხიბრობდა მხოლოდ ორ ქვეყანაზე: შვეიცრისა და მაღარზე, ბატონისა და მონაზე,

სამართლიანობასა და უსამართლობაზე. ძველი ქვეყანა სქედად და მორკოლებს, ახალი ქვეყანა სქიმადა კუნებებს ბორკილთა დასამხერგვედ. კონისაგან სიღებოდა ბურჟუაზიული ქვეყანა, კილთა ღრქენა ისმოდა ჩაგრულთა რიგებში, პოლეტარიატში...

რას ემსახურებოდა მაშინ ხელოვნება? იგი ემსახურებოდა იმით, ვისაც მაგარი ჰქონდა მუშეტი და მუშეტი ჰქონდა მათარხი. ზეცისკენ იყვენ აღბრბოლი ხელმეტი ხელოვნების ქურთუთა და ცოდვილ მიწას არიდებდათ თვალბეცს მწერალნი. ბურჟუაზიული ხელოვნება ემსახურებოდა ერთ მუშა მცონართ, ხოლო მილოინანი მასებში

მშრომელთა არ იყენებ სავანი ამ ხელოვნებისა. და რომენ როლანმა გაიხადა თავისი მადლიანი კალამის სავანდ სწორად ეს მილიონიანი მშრომელი მასები. თავისი წი განის „ბეთხოვინის“ წინასიტყვაობაში იგი ამბობს: „ძველს ევროპას სული ესუთება ბინძურსა და უწმინდურს ჰაერში. ქვეყანა სკვენება თავისი როსკიკულ ევროპაში. მაშ, გაავალთ ფანჯრები! შემოუშეთ წმინდა ჰაერი...“ და რომენ როლანი, რომლის სისხლში სჩქედდა საფრანგეთის დიდი რევოლუციის მოღვაწეთა, მისი წინაპართა, სისხლი, სწერს სამს დიდს მონოგრაფიას ბეთხოვინეზე, მიქელ-ანჯელოზე და ტოლსტოიზე, სიდაც ლიაღდებს ძლიერ და გამირულ პიროვნებებზე. გმირები ხომ მუდამ მემამოხენი იყენენ.

ხელოვნება ხალხს უნდა ემსახურებოდეს თუ არა? მწერლები ხალხს უნდა ემსახურებოდენ თუ არა? ჯერ კიდევ 1799 წელს რევოლუციონური კომიტეტი მოუწოდებდა საფრანგეთის მწერლებს: „შეაქეთ მთავარი მოვლენები საფრანგეთის რევოლუციისა; შექმენით რევოლუციონური დრამები; ახახეთ სახე დიადი ერისა, რომელიც იბრძვის თავისუფლებისათვის ევროპის ყველა ტირანთა წინააღმდეგ...“ და 90-ან წლებში, სწორად ამ მოწოდების ასი წლის შემდეგ, როლანი ქმნის რევოლუციონურ ნაწარმოებთ: „14 ივლისი“, „დანიტონი“, „გონების ზეიმი“. როლანმა თავისი კლამი შემართა ბორკილთა მქედლებს, გვერდთ აშოუღდა დაწიხულთა. კან

როლან როლანი დაბადებულან 60 წლის შესრულებას განთ.

პიესებს მშრომელთა აულიტორებს, საფრანგეთის ბურჟუაზია უნდობლობით უყურებდა როლანს.

ხელოვნება უნდა ემსახურებოდეს ადამიანს, ხოლო ადამიანი უნდა იყოს თავისუფალი, — ქადაგებდა როლანი, — მხოლოდ თავისუფალი ადამიანი შეიძლება იყოს მთლიანი ბუნებრივი და ძლიერი ნებისა. ხელოვნებამ განთავისუფლებდა სოციალური უსამართლობის მოსპობასთან ერთად.

0. ინაშვილი.

სახით მებყველუგის მენცირება

მსახიობთა და სცენის მოყვარეთთვის.*

მომადლებელ აფექტ (მწუხარება, ზნობრივი ტკივილი და სხვა) არა აქვს მათე დიდი ძალა, ვინაიდან ისინი ყოველივეს, რაც მათ არ ემუქრება, ფრად მღოი იფიქვენ. შიშის გავლენის ქვეშ ისინი მოქმედებენ ფორბილად და წინდახელულს, საერთოდ მათი დამახასიათებელია შიშმარა და პრაქტიკული ბუნება.

იდეალისტური აფექტები დემოკრები (მაგ. სიყვარული ქემშარტებისა და სიყვითისა) მათთვის უცხოა, ვინაიდან ისინი უნდაბლესი ფენის ტიპიური მატერიალისტები არიან.

სულ სხვანაირად მოიქცეოდნენ იმავე აფექტების გავლენის ქვეშ მელანქოლიური და ფლეგმატიური ტიპები.

ყოველივე ეს კარგად უნდა იცოდეს მსახიობმა, თუ სურს გამარჯვება.

ეს ახრია ვატერული მის დიდს რომანში „ჟან კრი-სტოფი“. უცნაურელი ტომი ამ რომანისა გამოვიდა საერთაშორისო ომის დაწყების წინ. ამ უკანასკნელ ტომში, როლანი გვჩვენებს დიდი კატასტროფის მოალოებებს და წინასწარმეტყველობს იმ საფრთხეს, რომელიც მოვიდის კულტურას. ეს სწინს 3 აგვისტოს 1914 წ. დღი-ურადის. სიდაც როლანი სიტყვა-სიტყვით შემდეგას სწერს: „ევროპის ეს ომი — უდიდესი კატასტროფაა მრავალ საუკუნეთა განმავლობაში, ეს დაბლაგა ყველა ჩვენი ძვირფასი იმედებისა კაცობრიობის მშობა-ერთობის შესახებ“.

და როლანმა გამოუცხადა ომი ომს. ომი, გამოუცხადა მან აგრეთვე „ძალა-უფლების მატარებელთა ბოროტების“. ზუსტუნდენ ტყვიები, ქუსდენ ზარბაზნები, სისხლში იხრჩობოდა ევროპა, ბოროტებდენ სამხედრო შტაბები, ხოლო როლანი მოუწოდებდა ევროპის თავისუფალ მოახლოებენ და ტოლსტოებს: შევეკვირდეთ და კვლავ შევაკვიროთ ევროპის ხალხებით. ომის ოფიციალურად გათავების დღეს როლანმა „ჰუმანიტატი“ ში მრავალს მიხივტეტი, რომლითაც მოუწოდებდა ყველა მწერლებსა და პოეტებს: შევეკვირდეთ ცოდნის, შემოქმედების და კაცობრიობის კულტურის დიად ღირებულეობათა დასაცავად.

სიამოვნებით მოგვყავს ამ მანიფესტის სიტყვები: „ჩვენ არა ვცნობთ ცოლკე ხალხებს. მაგრამ ჩვენ ეიცით მხოლოდ ერთი ხალხი, მხოლოდ ერთი ის ხალხი, რომელიც იტანჯვის და იბრძვის, დევნება და კვლავ წამოღებება და მიდის წინ, სულ წინ, თავისი სისხლითა და ოფითი მორწულე ძიმი გზით. ჩვენ ვიცით მხოლოდ ეს ხალხი, რომელიც შესდგება ყველა ადამიანებისგან, რომელიც ყველანი ჩვენი ძმები არიან. ადამიანებმა მხოლოდ უნდა შეითვისონ: შეიგრძნონ ეს მძობა...“

რასაკვირებოა, ადამიანები ვერ შეითვისებენ „ძმობის“ გონებას ქადაგებით, მანიფესტებით და დეკრეტებით. დეკრეტებით და ქადაგებით არ აშენდება ახალი ქვეყანა. ვეცე ევროპის პოეტები და მწერლები დაამსხვრენ მგელი ქვეყნის ბოროტებს. ამ ბოროტებს დაამსხვრეს „ის ხალხი, რომელიც იტანჯვის და იბრძვის, ეცება და კვლავ წამოღებება და მიდის წინ, სულ წინ, თავისი ძიმი ოფიანი და სისხლიანი გზით“.

და თუ ავსტრიელმა მწერალმა სტეფანე ცვეცმა როლანს „ევროპის სინიღისი“ უწოდა, ჩვენ სიამოვნებით დავუბატებთ: რომენ როლანი იმ ახალი ევროპის სინიღისი, რომელიც მწახე დაანარცებს ძველ ევროპას, ბურჟუაზიულ ევროპას მისი უსინიღისო სინიღისით.

მაშინ აზრებთან სისხლიანი გზებზე იმ ხალხისა, რომელიც იბრძვის სისხლიან გზაზე ადამიანური უფლებებისათვის. მაშინ ხელოვნებამ ემსახურება ადამიანს, მხოლოდ ადამიანს და არ იქნება იბათი სათრევი, ვისაც უსამართლობამ მისცა ხელში ჯიხი და მართან.

*ქავარძ. იმ. „თეატრი და ცხოვრება“ № 13 და 14

1. სიამოვნება, ტანჯვა.
2. სიყვარული, მოწიწება, პატივისცემა, თანაგრძობა და სხვა.
3. მძულვარება, სიმკაცრე, მრისხანება, შურისძიება და სხ.
4. აშპარტავნება, სიამაყე, დიდების მოყვარეობა, თავმდაბლობი, დამცირება;
5. შიში, უნდობლობა, ცბიერება, გაუბედაობა.
- და 6. ინტელექტუალური შემოქმედების გრძნობები. განვიხილოთ ცალკე-ცალკე ყველა ეს აფექტები.

1. **ტანჯვა და სიამოვნება.**—ეს ორი გრძნობა უდიდესი და უღირსი მნიშვნელობის გრძნობათაგანია ადამიანის ემოციათა შორის. მათი მნიშვნელობა აიხსნება მით, რომ ის ყველა ემოციებს თან სდევს და თითქმის განუტყრელია და თავისებურად მიმართავენ ჩვენს განცდებსა და მოქმედებებს.

მეული ჩვენი ცხოვრება არის კრებული ამ ორი გრძნობის ანუ მათი პერიოდულად განმეორების პროცესი.

ცხოვრება ნიშნავს ტანჯვას და ნეტარებას.

ამ გრძნობათაგან ჩვენი ეთიკის უფლდენი მხოლოდ უსიზმრო მიღში და ან ცნობიერების დაკარგვის დროს, სხვა შემთხვევაში კი იგი ჩვენი მუდმივი თანამგზავრია.

ცხლა გავარჯიოთ, თუ რა მიმიკური ნიშნებით გამოიხატება ტანჯვა და უსიამოვნება.

სურ. მე-მ-მე

ტანჯვა: ა) სახის გუნთების შეკუმშვით, ბ) ტირილით, კენესით, ოხვრით, ყვირით, გ) სუნთქვის და მავის

(ცემის (пульс) აჭკარებით, დ) თროლით, კანკალით, გულის წასვლით, დაბლობით და სხვა ნიშნებით. ყოველგვარი ტანჯვა, რაც უნდა უმნიშვნელო იყოს იგი, პირველ ყოვლისა გამოისახება ადამიანის სახეზე. მასთან ერთად როგორც სხვა სულიერი მოვლენებს, ისე ტანჯვასაც გული საგრძნობლად განიცდის, მაგრამ ეს განცდა გარე მყარობისათვის თვალსაჩინო არ არის და უსახოთ. გაუგებარია, სახე კი მთლიანდებლად და დაუფარავად ამხელს ყველას პიროვნების სულის მოძრაობას. და თითქმის ეუბნება—„აჰა!..“ შეხედეთ ამ უბედურს როგორ იტანჯებაო, მიხედეთ, შეიბრალოთო:—აი რათ არის საჭირო, ადამიანის გრძნობათა და სულიერი განწყობილება მას გასაგებია, შთავაზი ყურადღება მივაქციოთ მის სახეს, განსაკუთრებით თვალებს, წარბებს და ტუჩებს.

ყრძით ტანჯვის სასუკეოთა გამომსახველად ითვლება ტუჩები, წარბები და შემდეგ კი თვალები, რომლის გამოიმეტყველებაც სამუშაოდად ბევრისათვის აუხსნელი რჩება. რა თქმა უნდა მე შეხედვლობაში მაქვს ამ შემ-

თხვევაში სუსტი და ზომიერი ძალის ტანჯვა, ვინაიდან ძლიერ ტანჯვას თან სდევს ისეთი მკაფიო ნიშნები (ტიროლი, კივილი, კენესა), რომ მას ყველა დანახავს და გაიგებს. სუსტ ტანჯვას (სევდას, კუხრებს და სხ.) თუმცა არ ახასიათებს ასეთი გარეგანი გამახსლებმა, მაგრამ მისი არსებობის დადასტურებაც შეიძლება წარბების, თვალების და ტუჩების მოქმედებით. ასეთ შემთხვევაში წარბები ჩვეულებრივად ერთმანეთისკენ მიიხიბებიან, მათი შინაგანი ბოლოები მიუახლოვდებიან რა ერთმანეთს, იმავე დროს ზეფი აიწვევან და მუბლზე ჩნდებიან მოკლე ვერტიკალური ღარები. წარბების დაახლოვებულ ბოლოებზე კი ამობერილი ნააუკები.

თვალებში ხანგრძლივი ტანჯვის შედეგად იღებენ უახლო, მღერივი გამომეტყველებას და ხშირად პირუბუქად ინახებიან ცრემლებით, ამასთანავე ხდება მისი კუთხეთა ქვევით დაწვეა. ცხვირის ნესტოების გავანეირება და სხ. აღნიშნულ ნიშნათ შორის ყველაზე უფრო საყურადღებოა პირის კუთხეთა ქვევით დაწვევა. ეს ნიშანი იმდენადაა დაკავშირებული სევდასთან, რომ საკმარისია შევიწმინთ ადამიანის ტუჩების კუთხეთა მსუბუქი, ოდნავი დაწვევა, რომ ცხადად ამოვიკითხოთ მისი მუშუარე ფიქრები ან სევდიანი აზრები. დიდი მუშუარების დროს ყველა ეს ნიშნები ერთად იჩენენ ადამიანში თავს. მხოლოდ სუსტი ტანჯვა შეიძლება ტუჩების კუთხეთა ოდნავი დაწვევით გამოისახოს. ზომიერ, მაგრამ ხანგრძლივი მუშუარების შემთხვევაში ზემოდ დასახლებულ ნიშნებს ემატება სახის დაგრძობება, ფერის დაკარგვა. ტუჩების, ლყების და ქვედა ყბის დაწვევა, თავის ჩაქინდრება, სუნთქვის შეწყობება, მავის ცემის მოღუუნება და სხ. უძლიერესი ტანჯვის დროს რიცხვი გამომსახველ მოძრაობათა კიდევ უფრო იზრდება და ასეთი შემთხვევაში ისეთს მკვირს და მკაფიო ნიშნებთან გვაქვს საქმე, როგორც ცაა ტირილი, კენესა, ყვირილი, კანკალი, თოთოლა, გულის წასვლა და სხ. ტირილი, გულის წასვლა და ცრემლები უფრო ბავშვებისა და ქალების დამახასიათებელი თვისებაა, მაგრამ არის ისეთი შემთხვევებიც, როცა ძლიერია სქესსაც, მამაკაცებს ცრემლწარევი კენესა ამოხლებად გულისხამ.

საერთოდ ტანჯვის გამოისახულებათა ემოციები იცვლებიან არა მარტო ჰასაკისა და სქესის მიხედვით, არამედ სხვადასხვა პიროველ ხასიათების მიხედვითაც.

ფლეგმატიური ტიპი ისე არ იტანჯება, როგორც მაგალითად ხოლერიკი: ისინი განსხვავდებიან ერთმანეთისგან ისე, როგორც სანგვინიკის ტიპი მელანქოლიურ ტიპთან.

საერთოდ ფლეგმატიკი მუშუარებას ვერ სახავს თავისი გარეგანი ნიშნებით, ვინაიდან მას არ შეუძლია სათანადოლოთ ამ გრძნობის განცდა, სანგვინიკი კი ეხედვით საწინააღმდეგოს. იგი მუშუარებას მიეღი შეგრძნებით განიცდის, მაგრამ ის მალე ივიწყებს მას და შემუძლებელად მის სახეზე განხლოდ მუშუარების წაიოხება. კიდევ უფრო ღრმად განიცდის ტანჯვას ხოლერიკული ტიპი და მის სახის გამომეტყველებაც უფრო მკაფიო და რელიეფურია, მაგრამ არა მოთქმისა და ჩივილის, არამედ მუქარისა და წვეკლა-კრულების სახით. რაც შეეხება მელანქოლიურ ტიპს, იმავე მიზეზის გავლენით იტანჯება ღრმად და ხანგრძლივად, მაგრამ მისი სევდა არის ჩუმი, უსიტყო და ცრემლებში ნაოსი ნაღველი.

შემდეგ წერილში ჩვენ დავამტკიცებთ, რომ ამ პრინციპს, ე. ი. ტანჯვის, ძალისა და ხასიათის ცვალებადობას სქესის ჰასაკის და ინდივიდუალური ხასიათის მიხედვით რა დიდი მნიშვნელობა აქვს ყველა დანარჩენ ემოციებსა და აფექტებსზე.

(გაგრძელება იქნება)

პ. ნათაძე.

პ ი რ ი მ ზ ი ს ა კ ე ნ

მოქმედება მესამე *

მოქმედება ბარში, ხევია. რუ ჩამოწმწკარების და მისი ჩუხხუხი გონებას სხობას, რუსისბიას რამდენიმე კაცის და მუხის ხე დგას. მრავალი ბუნქნარი. აქა-იქ იასმანის ბუნქნარი. სტენის უკან ისლია, რომელიც დრო-გამოშვებით ირბევა და სისინებს.

(შემოდის რკინის კაცი დინჯი ნაბიჯით. ღრმად ჩაუქვრებულია. მივიღ-მოივიღის. მერე წყლის პირს ჩამოვლებდა და ხის, თითქოს რუს რაკაკით გაბრუნებული. ისმის ხეების ფოთლების შრიალი. იასმანის ბუნქნებში შეინძრავთ და ოდნავ გამოერჩევა იასმანის ლანი. ხეების ფოთლებიდან ისმის ფოთლის შრიალის მსგავსი ჩურჩული, რომელიც არც რკინის კაცს, არც იასმანს არ ესმოთ, იქამდის გატაცებული არიან თვითთვის ფიქრებით).

პირველი ხმა. ელნარავ ხეივან?
მეორე ხმა. შუშ! ხეივან, ჩუმიდ, ჩუმიდ!
პირველი. რა ღრმად არის ჩაფიქრებული.
მეორე. მას შემდეგ რაც ოქროს საგარცხელი იპოვა, რაღაც იღუმალი ძალი იზიდავს ჩვენს ხევისკენ.
პირველი. არაფერი არა ესმის რა, რაც კი მის გარშემო ხდება.

მეორე. ისე ადვილია მაგის ქსელში გაბმა, რომ მგონი, კისერს მიორტხება აქ.
პირველი. არა, ჩვენ მაგას ვერაფერს დავაკლებთ, მაგრამ საბოლოო მიზანს კი მაინც ვერ მიაღწევს, თუცა მძლავრი კაცია.

ხმა (რუსის პირიდან): მძლავრი კაცია, მძლავრი კაცია, მძლავრი კაცია!

მეორე. რატომ ვერ მიაღწევს?
პირველი. შენ არ იცი, რა ხალხის ხე ცხვარი ხალხი. ხომ ვახსოვს იმ დღეს მავათ წინამძღოლს რომ კისერზე შეეჯახე (ჩუმი ხითხითი) იმდენი მატარა, იმდენი, რომ ბოლოს ძალი-ვაპომოვული მიწაზე დეცა. (ჩუმი ხითხითი) არც კი ეცდა, რომ თავი ვაგანთავისუფლებინა ჩემგან.

მეორე. მახსოვს (ჩუმი ხითხითი) რა გინდა მავათი თქვე?

პირველი. ისა, რომ ეს ცხვარი ხალხი ვერ მიპყვება მაგ ბეჭურავს კაცს.

მეორე. მაშ ჩვენი მეფობა არ მოისპობა.

ხმა. (რუსის ძირიდან) არ მოისპობა, არ მოისპობა, არ მოისპობა.

პირველი. ჩვენს მეფობას ვერა მოსპობს რა.

(ბუნქნებში ისმის ფაჩიურ. რკინის კაცი წამოდგება, თითქოს ეხლა გამოერჩეოდა და იხედება აქეთ-იქით).

ხმა ისლანდ. სსსსს!
ხმა ფოთლებიდან. შუშშშ!

(შემოვარდება ერთი ვლუხკაცი სახრის ქნევით)

ვლუხკაცი. აი, თქვე ვასაფერხებელი, თქვენა, აღარ მომშორდებით? (გავა)

(შეშობა ხუთი კაცი. შეიარაღებული არიან ზოგი რკინის მუხით, ზოგი კომპლით, ზოგს ხის, ან ტყავის ჩაფხუტი ახურია, ზოგს ანადრის ქუდი. ერთი მავათნი უფრო კარგად ჩაქმულია და მოქნილი მიხევა-მოხევა აქვს).

ფრიდონი. (საჩქაროდ შემოდის სკენაზე და დანარჩენებს მოშორდება). ჰე! ვინა ხართ მანდა? ვინა ყვიროს? (შუბს მოატრიალებს).

პირველი ვლუხკაცი. არაფერი არის, რას ჩასციებხართ. ვილაჯ ჩვენებური იყო და წავიდა.

მეორე. ჩვენებანით ილის ხმას ჰგავდა.

ფრიდონი. (გადამწყვება ბუნქნებისკენ და სტაცებს ხელს ვლუხკაცს).

ვლუხკაცი. რა იყო, კაცო, მე ვარ. შენ რაღა დავებართა ერთი!

ფრიდონი. რას დადიხარ აქ ამ დროს?
პირველი. ხომ ვითხარი ჩვენებური მეთქი.

მეორე. ჩვენ თუ ერთმანეთს დავერიდებით, კაი საქმე დავგეგმობთება! (პირველს ჩუმიდ) აზნაურული მისდგამს და რა ქნას.

ხმა (შორიდან ისმის): „მიშველეთ, მიშველეთ“!
ფრიდონი (აკანკალებული ხმით) აი ეხლა კი დაიწყო.

აბა, თელო, წაიდ გაიგე რა ამბავია. (პაუზა) წაიდ კაცო, ერთმანეთს არ ეხლა მივეშველოთ?

პირველი. ჰო, უნდა მე წაიდ ვეგან, როცა იცი, რომ მართლა საშიშია. (გავა)

ფრიდონი. ჩვენ აქეთ წაიდვით. ჯერ აი ეს თილისმები ჩამოვიღოთ დროთა დროს, რომ ავსულები არ მოგვეკარნენ. (დაუთოვებს ყველას რალაც მწერებს ძაფებზე ჩამოკიდულს, ერთს თვითონ გაიკეთებს. გვიან. ფრიდონი სცილობს, დანარჩენებს ზურგთ უკან ამოეფაროს. მალ-მალ უკან იხედება).

(შემოდის მეორე ვლუხკაცი, ისევე ჩაცმული და შეიარაღებული, როგორც პირველი. ისმის მგლის ლმუხის და ტურების წყვეწყვის მავარი ხმაურობა. მიდამოს თან და თან ოზხივიარი ვინებდა).

პირველი ვლუხკაცი. (წამოწყება ბალახზე) ცოტა მიყურა და ხმაურობა. პატარა ძვლით მოვასვენო, სანამ კი, თელო, შენ ჯალღობი მოვეცი. ჩვენმა ნენემ კაი ჯადღობი იცის, ავი სული არ მოვეცკარება.

მეორე. რა დროს მოსვენება ერთი, გამომჩინდა აქ ბატონი. დაგეგინება და მერე სიდან რა ვაგებარება, ვერც კი ვაივებ.

პირველი. (თითქოს თავისთვის) ბატონები... ბატონები დიდი ხანია ვგელაშამა მყვალა. ყველაში პირველმა უნდლდათ და ამაშიც პირველმა ეტრათ.

მეორე. ჰო და ის ბატონები მოვეშორდენ და ეხლა ჩვენ დაგვერა ვგელაშამა. ვაი შენ მტერს, ვაის ის ჩვენ დაგვეყაროს.

მესამე. ნეტავ ისევე ის ბატონები ვეყავდენ და ამ უბედურებაში არ ჩავეცივინოვავით.

მეოთხე. შენც დაიწყებ დალარაკს რალ! დაგვეწყდა ალბად მაშინდელი ტანჯავა. ბეგარაზე წასლა მოგწყურებია.

მესამე. ვველეშაის მუცელში ჩასვლას ბეგარაზე წასლა არა სჯობია?

მეორე. ბეგარას ეხლა ვერაინ ვერ დაბარუნებს უკან. ჩაპარდა პატრონს.

პირველი. ეხლა ჩვენში რომ ნაბატონარები არიან, რატომ ისინი არ ივანებენ ბეგარას?

მეოთხე. ეხლა, შვილო, იმითი აზნაურობა ქინტებიან ქალაქნებშილა ვაღარჩენილი. (იციინან).

(ისმის ხმაურობა)

(შემოდის ერთი დარაჯთავანი. უკან მოსდევს დედაკაცი ბავშვით ხელში. დარაჯი ხის ძირს გაშლის ნაბადს და ზედ დადგამს ბავშვს).
დარაჯი. აბა, ვინა ხარ, წაყვანეთ ეს ბავში და სადმე მყურარი სახლში შეაფარებინეთ თავი. (დანარჩენნი დარაჯს გარშემო შემოვხევიან. ისმის ენობისმიყარობის კითხვები):

- 1. ვისი ბავშია?
  - 2. საიდან მოიყვანე?
  - 3. სად ხარ?
- დარაჯი.** სოფლის პირს მგლები მუსკვიენოდენ და ეს ბავში ძვივს ვადავარჩინე. დიდრონებმა თვითონ უშველეს თავს.

დედაკაცი (გულ-ამომჯადარი) გენაკვალეთ, რა ცეცხლია, რა ცეცხლი! მგლებს ხროვა შემოვეცივიდა. კინლაამ ეს კაცოც შეპაქეს.

ფრიდონი. (შემოდის და წინ ჩაჩერება) ჰო, მართალია, ჩართალი. ანან ვადაარჩინა. აქვე გვესმობა ხმურობა და მე მაშინვე მივხედი, რომ აქ რალაც ამბავია მეთქი, ავღუქ და თვედარე ვაგვანებ; ჩვენ კი მეორე მხარეს წავედი, იქიანაიკ ალიაქოთის ხმა ისმობდა. (ყველანი იღიმებიან)

პირველი ვლუხკაცი. ჰო კარგი, ფრიდონ, კარგი, შენც მგლის წილი ამ ბავშის ვადაარჩინაში. (დედაკაცს) აბა, წამაყე, ბავში მოვასვენო სადმე. (ვადის, უკან მისდევს დედაკაცი ბავშვით ხელში)

რკინის კაცი (აჩრდილივით გამომჩინება ნისლში. ჩორქოლი)

მეორე ვლუხკაცი. ვინ არის ესა?
მესამე ვლუხკაცი. რა უცნაური კაცია!

*) იხ. „თ.“ დ. 14 № 13, 14

ფრიდონ (დადახტება ცოტა წინ და შუბს მოიმაგრებს) ვინა ხარ, პეი! (ნელ-ნელა ისევ უკან დაიხებს და ხსენებს ზურგთუკან ამოფარება: თავისთვის) ვინ არის ნეტა, რა უნებური კაცი! (ყველაზე შუბებს და ნაჯახებს მოიმაგრებენ)

რკინის კაცი ნუ გეშინიათ, ჩამოშვებით იარაღი. სა-მტროდ არა ვარ მოსული, დამშვიდდით.

ხმები ხალხიდან. ვინა ხარ, რა სულიერი ხარ?

ფრიდონი. (სცდილობს ოდნავ წინ წამოიჭრას) ვინა ხარ, რა სულიერი ხარ?

რკინის კაცი. მე რკინის კაცს მეძახიან. (გაკვირების ჩოჩქოლი)

ხმები. რკინის კაცი, რკინის კაცი. (ჯგუფ-ჯგუფად და თითო-თითოდ შემოლაგდება სცენაზე გუნდობა. ზოგი სხვადასხვაგვარად არის შეიარაღებული, ზოგი უიარაღოა)

ხმები. (ახლად შემოსულენში): 1) ხალხი გაიჟუტა, გასქუდა.

2) ამისთანა რამე ჯერ არ ყოფილა.

3) მეტი მოთინებნა აღარ არის. ან სულ დაეიხონეთ, ან რამე მოვახერხოთ.

ხმა პირველი მეთრმისა. რკინის კაცი მოსულა, რკინის კაცი.

ხმები: 1. აბა სად არის? 2. რომელია? 3. რათ მოსულა აქ?

(ხალხი რკინის კაცს გარს შემოგრტყმება და თავით-ფეხმდის ათვლითეებს იმის იარაღსა და ჩაცმულობას)

ხმები: 1. ვინ არის რკინის კაცი? 2. რკინისა კი არა ფოლადისაა. ფოლადისაა. 3. რა არის ფოლადი?

პირველი მეთრმის ხმა. მანანა, ბიჭო, პურს ხელი მოუჭირა და სულ რძე გადინა.

ხმა 3. ფოლადი ის არის, ბიჭო, რომა, ფოლადის ქუდი მჭურავს და ფოლადის იარაღი აქვს.

ხმა 4. დავეხსენ მტრისაგან, რკინის კაცი, ამოვიხივნიოთ.

ხმა 5. ვაჟაპე, დაეიშვნით. (შემოვლენ დადაცაცები და ქალები)

დადაცაცები. გვიშველ რკინის კაცი, სულ ერთიან ამოწყდით. შეილები აღარ შეგვრჩა, ძმები და ქმრები.

ხმები: 1. ჩვენსენ წამოდი. 2. ჩვენთან წამოდი. (ერთმანეთს არ აცლიან. მერე ჩხობობენ)

1—თქვენ ისეც ბევრნი ხართ, ჩვენ უფრო გვინდა შველა, სულ გაიფუფუნით.

2—რა მენალეუბა თუ გაიფუფუნით?

3—შენ რად უნდა იყო არხებიდ და მე ამოწყდევ.

4—ჯერ შენც ჩემსავით დაიტანჯე და მერე ოლაპააკე. (მიიწვიენ ერთმანეთზე)

რკინის კაცი. (მძლავრად შესძახებს) შეჩერდით, ხალხი და ყურბი მომაპყაროთ.

(ცოტა ხანს კიდევ ისმის ჩოჩქოლი. შემდეგ ხალხი თანდათან დაწყობილება. ფერიცა მუქიწვრივად შემოვლენ და ხალხში დარევიან. ისაამანაც მომოგობითა სტვას. შორიდან გამოჩნდება მეწისქვილე).

რკინის კაცი. ყური მომაპყარო და მე ვასწავლით, თუ როგორ უნდა დაიხსნათ თავი მტრისაგან.

ხმები. 1. რაღა უნდა ვეასწავლო? 2. რა სწავლება გვინდა? 3. რაღა დროს სწავლებათა? 4. მანამდის კი ცოცხალი აღარაინ დარჩება...

ხმა 5. რკინის იარაღი ვაქვს, წაად და მოკალ გველეშაპი, რაღა სწავლება გვინდა?

რკინის კაცი. წყნარად... მისმინეთ.

მეწისქვილე (მოუხლოვდება ხალხს) (სარიდან მეფე იბრძოდა, მიწას ვაჭაქონდა გრილიო. სულ ელეა-ქეჭას ისროდა ის გველეშაპი ტიალი)

(აქ ხმის გაკრებაზე ხალხი აირევა)

ხმები. 1. ჰაა! შენც ექ მოსულხარა შე სულ-ძაღლო, შენა?

2—ეს არის სწორედ, ესა ჩვენი პირველი მტერიო.

3—ცხლა კი მოვიხუდეთ დრო და ვარ შენს ტყავსა!

ყველანი. დაპკათ, დაპკათ მაგ აძალღებულსა. ჩაეჭკე-კოო. ჩაეჭკეოთ. (ხალხი ბურობითი შეიკრებება მეწის-

ქვილის გარშემო. ისმის დრო-გამოშვებით ბავა-ბუგი და მტერიო დილილი სისხლის წყურვილით გამოწყვეული. ისაამანა რაიკოვლებს და გაეჭანება საშველაო. პატარა ხანს უკან ბრბო გაიშლება. სკრინის ნაპირას სწანს მკვლარი მეწისქვილე. ამ დროს შეამჩნევენ ისაამანასაც)

ხმები: 1. ვეცე მთავრობე, ზედ დააჯალიოთ კე გველის წიწილი ეგა, თავი გაუშუქეთ, რომ მავალით უმე აღარ იყოს. (ხალხის ნაწილი დაიფრის მისკენ). ისაამანა სტვას თითქმის თავზარდაცემული და დასცქერის მკვლარს მეწისქვილეს).

რკინის კაცი (გრავინვის მსვავლი ხმით) შესდგეით!.. აღდილიან ფეხი არ მოიკცვალიო!

(ხალხი შესდგება სათითაოდ და იშლებინა. ზოგი ხელიდან სასროდები დამხაბდულ ქვას დააგდებს. ხან-გრძლივი პაუზა).

რკინის კაცი. (ხმას დასწვიეს, მაგრამ მძლავრად უმან-კო სისხლი ვეკურა ჩვენს დაწყებულ საქვს. ეს სისხლი გამოისყიდის იმ დანაშაულს, რაც კი თქვენ მივიძლიეთ ერთმანეთს წინაშე. მაგრამ ამაზე მეტ სისხლს კი ნუ ინდობებთ, ნუ დაღვრიოთ. (პაუზა) გზა ჩვენი ხსნისა მთისკენ არის. მთის უშიწვილო ჰავრი, სპეტაკი, წვეგრ-გაღოს ბრჭყინაულება და დილის ცვირით გამ უწყინებულო მუწანე; (ხალხი რამდენსმე ხანს გარინდებული დვას. ამ სიტყვებზე ის შეინარევა. ვაკვირებთ ერთმანეთს უშუქ-რიან, პირიმბის მადლიანი თვალი მუდამ დაპყურებს. უკე არე-მარეს, სითბობა და სასოებას არ აქვებს ყოველ სულიერი არსებას.

ხალხს ჩურჩული: 1—პირიმბე... რა არის პირიმბე? 2—მთაში რა გვინდა? ხომ არ გადაირია?

რკინის კაცი. იქ ნოყიერი ბაზლი და მსუქანი მიწა დღვლათს და ბარაქას აძლევს ყოველ მუშა კაცს.

ხალხს ემაჯავრებების ჩოჩქოლი. 1. დღვლათს და ბარაქას აძლევს, გვესის ბიჭო? 2. პირიმბე ის არის, რომ მზის პირი აქვს და ჯანლი არ იცის. 3, 4, 5—ჯანლი არ იცის, ჯანლი არ იცის, ჯანლი არ იცის. 6. პურს ხელი მოუჭირა, ბიჭო, და რძე გამოადინაო. 7. რძე გამოადინაო. 8. რძე გამოადინაო. 9. რაო? სისხლი დაადინაო? 10. სისხლი დაადინაო. 11. გველუშას სისხლი დაადინაო.

მოხუცი გლეხი. პო, მართლა, ჩემ პატარა ბიჭოში ექ გასასუტებლად ვერეკებოლით ხოლმე საქონელსა. პირიმბესაც საკლავს მავართმედლით ხოლმე, თითო თჯახი თითო ცხვარი ვეკლავებო.

ხმები. 1. სუ! ლაპარაკობს. 2. ყური დაუღვდეთ. 3. ნუ გვიშლით.

რკინის კაცი. იქ ჩამოწოლილი მთას ნაჯადლიო შევეუ-ბებია ტბად, იქიდან წყალი ნელ-ნელა იწრატება, ჩამო-ღის ძირს და ალპობს და ალპობს დედაიმიწას. ამ ტბაში ხვიორის და მრავალდება გველ-ბავაყები და მავნე სულე-ბი. რკინის წყარაკეით ჩამოვანგრევეთ იმ მთას და ვახე-ვეთ ანკარა წყალს და ვაფშენთ მანენ არსებებისაგან ჩვენ ქვეყანას.

ხმები. მანენებს დახოცავ, მანენებს მოკვავოთ. (ფიცილინდების ხალხში და ხან ერთს, ხან მეორეს ვაეხარებთ რაღაცას ოლაპარაკება, თან რკინის კაცისა-კენ ითვრას ხელს თავის ქნეილი).

რკინის კაცი. თუ სადმე მტერი შევეჭტაკე, ფოლადის შუბით შევეჯანებთ და ვაი მას, ვინც ჩვენ შეჩვიებას მოიწავინებთ.

(ხალხში უფრო გაბედული ჩოჩქოლია. ჯგუფი გამოე-ყუვა დანარჩენებს და სტებზე ხმამაღლა ოლაპარაკობს)

პირველი. ფოლადის შუბი აქვს, ფოლადის შუბით შეებრძობება.

მეორე. იქ მიწა ნოყიერია. შიმშილი აღარ შეგვაწუ-ხებს.

მოხუცი. წვაღდეთ, ბიჭებო, მეც ჩემი უძღლივი ფეხე-ზით უკან გამოაკეებით. იქ კაი საცხოვრებელი ადელიოა.

ფრიდონი. (წინ წამოიჭრება) პირა მხისაკენ, ხალხო, პირიმბისკენ!

ხმები. (ერთად) მოვწოდეთ და დავაპო კობებს, (კებე-ცხლებას და გველ-ბავაყებს. (რკინის კაცი შუბს შეატ-რიალებს და მიზრუნდება. შუბი ჰავრში გაივლებს)

ხმები: 1. ჰუუუ! როგორ გაივლეა, როგორ გაივლეა!

2. მაგას რა გაუძღვებს, ბიჭო. წყვილეთო. გაეკეთო.
რკინის კაცი. გამომეც, ვინც ვაეკაცი ხაიათ! (წაეა)
ხმები. (ერთად) პირიმზისაკენ! პირიმზისაკენ!
 (ხალხი შიშველ დაიძვრება. წინ ერთი ჯგუფი მიდის, მას თანდათან მისდევენ დანარჩენნი. ზოგნი რამდენსავე ხანს ღვანან, თითქოს თიქობენ, წყვილეთო თუ არაო. როდესაც სიმღერას გაიგონებენ, მიმავალთ ნელ-ნელა ყველა აედევნება).
 ისმის მშლავი სიმღერა, „სამშობლო“-ს ხმასზე.
 პირიმზე, ჩვენო იმედო,
 ჩვენი მზეო და მთავრო,
 მოისხენ შავი პირანდე,
 გლან-გული გაგვიხარო.

შენი ნათელი ღიმილით
 სიციხულ შეგავაყვრო,
 გულს ჩავისვენე მის შუქი,
 ჯალი შორს გადაჰყარო.

ძალა მიეცი ჩვენს მაჯას,
 ფოლადი მივლავარო.
 ძმობა, ერთობა გასწავლე,
 შრომით კაცს დეგნარო.

ფ ა რ ა

(დასასრული შემდეგ ნომერში)

ბ. ა - ი

ი მ პ რ ო ვ ი ზ ა ც ი ა

თეატრალურ ხელოვნების სხვადასხვა ახალ მიმდინარეობათა შორის უფრო და უფრო იბყრობს ყურადღებას სცენიური იმპროვიზაცია. ამ მიმართულების ერთ-ერთი თეატრი უკვე 5 წელია რაც მუშაობს მოსკოვში (მოსკოვის პირველი თეატრი იმპროვიზაციისა Semperante), მერო უფრო ახალგაზრდა (იმპროვიზაციის სტუდია მუქლოშვილის სახელობისა). არსებობს მოსკოვის სახელმწიფო თეატრალურ ტენჯიკოვთან უკვე ორი წელია.

ამათ გარდა არსებობს კიდევ მრავალი წრეები და კლუბები, როგორც მოსკოვში ისე პროვინციაში, სადაც მუშაობენ სცენიური იმპროვიზაციის ხელოვნების გარემო. არსებობს იმპროვიზაციისა, რომლის პირველი წყაროთ იტალიის 17 საუკუნის ნიღბათა კომედიას სახეზე (Comedia dell'arte) მდგომარეობს ისეთ სცენიურ შემოქმედებაში, რომელსაც მომხადება არ სჭირდება (all'improvvis), აოკ როლების შესწავლა და არც სუფოლორითი. მოცემულია მხოლოდ სცენიური მოქმედების საფუძვლი და ქარა, ამ სცენიური მოქმედებით კი მსახიობი ქმედობს მასურებელთა თვალწინ, ე. ი. მოცემულია სცენარო. ზოგიერთ შემთხვევაში არ არის თვით ეს სცენარო.

ამ შემთხვევაში სიამეცტს იძლევა თვით საზოგადოება წარმოდგენის დროს, საუეცტს აქვე ვადაკეთებენ სცენარად რამოდენიმე წუთის განმავლობაში და ექსპრომტად სრულდება პიესის სახით. ასეთი სახის ექსპრომტს ეწოდება „pupa“ — ლათინურად წმინდა, რომელიც ნიშნავს

იმპროვიზაციურ შემოქმედებას მისი პირდაპირი გავებით.

ს ც ე ნ ა რ ა ზ ი

იმ შემთხვევაში, როცა იმპროვიზაცია იქმნება განსაზღვრული სცენარით, სცენარო შეიძლება იქნეს ამა თუ იმ პირის (თეატრის ხელმძღვანელის, რეჟისორის, კოლექტივის წევრის, დრამატურგის ან ლიტერატორის) ორიგინალური ნაწარმოები, ის შეიძლება დამუშავებული იქნეს კოლექტიურად, შევარებულად ძალბით, რომელიმე ლიტერატურული ნაწარმოების თემაზე (უკანასკნელ შემთხვევას, რასაკვირველია, არაფერი საერთო არა აქვს ლიტერატურული ნაწარმოების „ინსცენიროვკა“-სთან, ვინაიდან ამ შემთხვევაში ყურადღება ექცევა მხოლოდ მოქმედების ქარაზე და არ მიმართავენ დიალექტიურ მხარეს, ლაპარაკს). სცენარო შექმნის საინტერესო სტორიას წარმოადგენს „pupa“-ს გამაყენება, როდესაც მთელი იქმნება კოლექტიურად და ავტომატურად უშუალოდ იმპროვიზაციის პროცესში.

იმდენად, რამდენად ყველა შემსრულებელნი ერთად და ცალ-ცალკე ქმნიან სპექტაკლს, ყოველ სცენარს არჩევენ და აწონ-დაწონიან ყველა მოქმედნი პირი ხელმძღვანელთან ერთად, შემოაკეთ წინადადება სცენარში სხვადასხვა დაბეჭობისა ან ცვლილებების შესახებ, არცყვენი მხატვრულ ღირებულებათა საკითხებს. ბოლოს ყველაფერი მილიან სახეს ღებულობს სპექტაკლის ხელმძღვანელის მიერ. სცენარის განსაზღვრულ ფორმაში, თავნებ გათვალისწინებულია დიდების გეგმა. (შემდ. იქნება)

ქ ა რ თ უ ლ ი ს ა მ ო პ ო რ ო ს ტ უ ლ ი ა

ჩვენი საოპერო ხელოვნების დარგში, რომელმაც მხოლოდ რამდენიმე წელია რაც ფეხი აიღვა, ქართულ საოპერო სტუდიას უდიდესი მნიშვნელობა აქვს, როგორც მშობლიური ოპერის აღორძინების პრინციპის მატარებელს. დიდის ვაი-ვაგლახით შექმნილია ამ სტუდიამ უკვე გვიჩვენა თვისი ნაყოფი, საჭიროება და უნარი. მიუხედავად ამისა, ეს ჩვენი სახელოვნო და სასულტურო განძის საძირკველი სხვადასხვა (ფინანსური და ეკონომიკური) გარემოების გამო უკიდურეს ნივთიერ მდგომარეობაშია: მოკლებულია თითქმის მინიმალური საარსებო სასარს; ნივთიერი დახმარება-კი საჭიროა, რომ იგი მაგარ ნიადაგზე დადგეს. სტუდიის შემადგენლობაში მრავალ მშენიერი ხმის პატრონი ახალგაზრდაა, საოპერო სცენისთვის საკმაოდ მომხადებული, ორკესტრი 40 კაცისაგან შემდგარი და ახალგაზრდა გუნდი, რომელმაც უკვე იცის რამდენიმე ოპერა.

თუმცა, ვიმეორებთ, სტუდია განიცდის დიდ ნივთიერ გაჭირვებას, რომელიც შემოქმედლობის ნახევარ ძალადონს უკარგავს, მაინც სიხარულით უნდა აღინიშნოთ, რომ მისი მუშაობა ნელ-ნელა თავის კალაპოტში დგება. ამის მაჩვენებელია სისტემატიური სიმფონიური კონცერტები, საოპერო წარმოდგენები და რეპერტუარის მომხადება.

ამ სტუდიამ თებერლის 15 სახ.

მიხეილ მხაღლიძე

სტუდიელი ბანი. ღწმინტარად გაიგაზნა სახელმწ. ხარჯზე.

არტ. ი. ფალიაშვილის ხელმძღვანელობით გამართა სიმფონიური კონცერტი. პიროგრაფიაში შესული იყო საკმაოდ სერიოზული (ახალგაზრდა კოლექტიური მუშაობისთვის) ნაწარმოები: ჩიკოცესკის უვერტიურა — ფნტაზია „რომიო და ჯულიეტა“ (ი. ფალიაშვილმა ხელოვნურად შეასრულებინა ორკესტრს ყველა მთავარი თემების გამომჟღავნების), ვაგნერის „ლოინ გრინი“-ს უვერტიურა (ძალზე ძნელი, კარგი რიტმით და ხმოვნობით

„თეატრი და ცხოვრების“ პოლიტიკა- ნოზა

ჯერ კიდევ ოსკარ უილიდი ამბობდა, რომ მხატვრული კრიტიკა იგივე შემოქმედებაა, რომ კრიტიკოსი იგივე შემოქმედებელია.

ამით ოსკარ უილიდი ხაზს უსვამდა მხატვრული კრიტიკის განსაკუთრებულ ღირებულებას. შესაძლოა არ დავთანხმობთ მას მხატვრული კრიტიკის გაიგივებაში შემოქმედებასთან, მაგრამ ყოველგვარ დავის ვარგემა ის დებულება, რომ მხატვრული კრიტიკა უძლიერესი ფაქტორია საზოგადოებრივი აზრის დამუშავებაში, რომ მისი საშუალებით ავტორი და მკითხველი ურთიერთს უახლოვდება და რომ ის წარმოადგენს ათვისებურ „რუპორს“, სიიდანაც მკითხველი არა მარტო ისმენს, არამედ კიდევ ზნედასწავლავს უარყოფითს, ის დადებითი მხარეს მხატვრული შემოქმედებისას.

ამიტომაც მხატვრულ კრიტიკას უდიდესი როლის თამაში შეუძლია როგორც შემოქმედების გაჯანსაღების საქმეში, ისე საზოგადოებრივი კულტურული დონის ამაღლების საქმეშიაც.

ამ მხრივ საქართველოში ცუდი მდგომარეობაა.

განსაკუთრებით პროვოკირი აიღო მხატვრული კრიტიკის პროფანაციის საქმეში ე.წ. ჟურნალმა „თეატრი და ცხოვრება“-მ. ჟურნალეს ყოვლისა ჟურნალ „თეატრი და ცხოვრებას“-თვის მხატვრული კრიტიკა არის დეკლარირებული, რომელშიაც იმალება ამყარებული და გონიბრივ და ზნეობრივ მოქმედებისაგან დაკლილი კაცობა ნაციონალიზმი.

ამის ოცხალ ილიუსტრაციას წარმოადგენს ამ ჟურნალში მოცემული შეფასება პიეს „დეზერტირაც“-სი.

ამ შემთხვევაში განზრახ განხილვის გარეშე გეტყვობთ საკითხს იმის შესახებ, თუ რას წარმოადგენს „დეზერტირაც“ მხატვრული თეოსაზრისით.

ეს უამთ უფრო საინტერესოა ცხადყოფა იმ მალული ღვაწლიანობის, რომელიც გამოაშკარავა ამ ჟურნალმა „დეზერტირაც“-ს გამო.

ვინმე „ბრძენი“ კაიუს პელი ისტერიულად იხასის: „ეინ არ იციხს, რომ „დეზერტირაც“ მასხრათ იღებს ერის უნაწეს ტკივილებს“. თურმე ნუ იტყვიოთ, ერის ეს ტკივილები მგლოვარობს იმაში, რომ „დეზერტირაც“-ში გამოყენებულია: ქართველი ბროლიავე, ქართველი მუთაქებისა და ბალიშების მყიდავი, ქართველი კიდევ ოცნების ბურუსში გახვეული (საქართველოზე მოლოცვილი), ქართველი უხეში: რევოლუციონარი ჩამოკიდებული, ქართველი ტეტია, „სამოგროს მიწის“ მყიდავი, ნივთები, სინიდისი, წარსული, აწყყო და მოშველი“ (№ 14). ამაში ხედავს ეს „ბრძენი“ „ერის“ ტკივილებს!!!

ვინ უტყუარს ამ ტკივილებს და ვინ დასცინის მას? თურქი ნუ იტყვიოთ: „მთელი ავღანბარი“ და „თბლისის ზნელი უხნების მცოცრებლები“.

დროა გაიგოს „თეატრი და ცხოვრების“ „ბრძენებმა“, რომ ერთი ბროლიავები. მუთაქებისა და ბალიშების მყიდავი, ოცნებაში გახვეული ხალხი და მეორეა გაჯანსაღებული მუშებისა და გლეხების ქვეყანა—სამაჟია საქართველო, რომელიც უკვე განიკურნა ტკივილებისაგან სწორედ მაშინ, როდესაც სამუდამოთ მოიშორა „თეატრი და ცხოვრება“-ს „ოპეკაში“ ყოფი ხალხი.

„თეატრი და ცხოვრება“-მ უნდა გაიგოს ერთხელ და სამუდამოთ, რომ „დეზერტირაც“ ამასხარავებს იმ ხალხს, რომელიც ობიექტურად ისტორიამ სასტიკად გააბიოურა და გაამასხარავე. ვინ არიან ისინი: ყოფილი თავადები, ყოფილი გენერალები, გარყვნილი „დამები“ და მენშევიკები. რა აქვთ ამ ხალხს საერთო „ქართველი ერის ტკივილებთან“?, ნუ თუ „ქართველი ერის ტკივილებს“ ამ ხორცმეტების ამოწვა პროლეტარული რევოლუციის გახურებული მანით?.

„თეატრი და ცხოვრება“-ს ელანდება საქართველოს გამასხარავები „დეზერტირაც“-ში და სომხობის გულის მოვება იმიტომ, რომ „დეზერტირაცი“ ავტორი ტომით სიმეხია. ამავე შორს კაცობა ნაციონალიზმი არას დროს არ წასულა!

ჩვენ კარგად გვესმის „თეატრი და ცხოვრების“ „პოლიტიკანების“ შოენისტური სისინი. გასაკვირი არაა, რომ ეს სისინი ამ „ბედაურ“ ჟურნალიდან გამომდინარეობს.

ვის მოატყუებს, ვის დააჯერებს „თეატრი და ცხოვრება“, რომ „დეზერტირაც“ გამასხარავება რევოლუციის?

„თეატრი და ცხოვრება“ რევოლუციის სახელით ლაპარაკობს, რევოლუციას ეფარება!

აი ესაა მართლაც ყველაფრის გამასხარაველი ჩინონი გამედაობა და სოქკან „თეატრი და ცხოვრების“ გმირებმა: ვინც მენშევიკურ ხელისუფლებას დასცინის, ვინც ამა ქვეყნის ყოფილ ძლიერთ ამასხარავებს—ამასხარავებს საქართველოს, რადგან საქართველო და მენშევიკში სინონიმა! რასაკვირველია, ამას ეს ნაკარქეჟია „გმირები“ ვერ ზედავენ, მაგრამ ამ აზრის ნიადაგზე კი ღლინებენ.

კმარა...

„თეატრი და ცხოვრების“ ხულიგანური და პროვოკაციული გამოსვლა გედის სიმღერათ უნდა ჩათვალოს ამ ჟურნალის ცხოვრებაში.

შესრულებული), რიმსკი-კორსაკოვის „ისპანიური კაპ-რიჩო“ (საბანდო ტემპერამენტით და გრძობით მშვე-ნიერად შესრულებული).

ეს კონცერტები, გარდა იმ სარგებლობისა, რომელსაც ჩვენი ახალგაზრდა მუსიკოსები ორკესტრში მუშაობით იძენენ, ჩვენ ახალგაზრდა კომპოზიტორებს სწულვლას აძლევდა თავისი ნიჭი და უნარი აღმოაჩინონ: მაგ. ამ კონ-ცერტში შესრულებული იყო ახალგაზრდა კომპ. გრ. კი-ლოპის ნაწარმოები, მშვენიერად დამუშავებული, სადაც მან, გარდა ნიჭისა, ორკესტრის წყობის კარგი ცოდნა გვაჩვენა. იმავე ორკესტრში რამდენიმე ასეთი ახალგაზრ-და მუსიკოსია, რომლებს ნაწარმოებს ჩვენ შემდეგ კონ-ცერტებში მოვისმენთ: შ. თაქთაქიშვილი, იონა ტუსკია და სხ. გარდა ამისა, ჩვენ ვცაყვს ცარვი ახალგაზრდა ამსრულებლები—სოლისტები, რომლებმაც თავი გამოიჩინ-ნეს იმავე კონცერტზე: შ. თაქთაქიშვილი და ე. ნეიბანი—ვიოლიონზე შესარულა სენ-სანსის წარღვნა და ჩაიკოვსკის რუსული ცეკვა.

I—II (პაპუხ პელი)

ლიტერატურული სინიღისი კატივისცემისათვის

იმ უპასუხისმგებლო წერილის გამო, რომელიც „დებერ-ტირკა“-ს ავტორმა თვის პიესის „დასაცავად“ დაბეჭდა („კომპ.“ № 29) იოსებ იმედაშვილის მიმართ ლანძვევით აღსაყენ, საჭიროთა მიზანია და ჩემს თავს უფლებას ვაძ-ლევ მოვუწოდო ლიტერატორებს ასეთი ბოლავანური გა-ნოსტების ავტორებისგან თავი დაეკავთ და დაეკავთ უფრო ჩვენი შეურლობა მრავალ საუკუნოების მანძილზე წმინდა სინიღისი ნაშენი.

უნდა ითქვას წინდაწინ, რომ ჩემი ალლო „დებერტირ-კა“-ს ავტორის რაობის ცნობის, გამართლდა. როგორც ჩემი წერილიდანაც სჩანს („თ. და ე. № 14) „დებერტირკა“-ს არ იძლევა ისეთ რაიმეს, რომ მასზე შეეძლოს იმნებს კოიტეკის სერიოზული გრის ვაჩეროს. ის რომ „დებერტირკა“-ს ლიტერატურულად ძლიერ სუბექტი მოვ-ლანდა, დადასტურდა თვით მისივე ავტორის წერილით, რომელიც სრულიად არ ეხება პიესის ლიტერატურულ შეფასებაში ჩემს მიერ წამოყენებულ უარყოფით თუ და-დებით დებულებებს.

შინაგარი რაც არის, ეს ის, რომ ჩემი წერილი არაა მიმარ-თული ავტორის პირადობისაგან და იგი მხოლოდ ლიტერ-ატურული ობიექტურურობის კანონებს ემორჩილება. ფრიალდ უსაფრთხოდ პირადდება ჩემი წერილის მიმართ თითქმის მისი მიზანი პიესის ქართული გრის წინაშე დაბეჭდვამა, საოცარია თვისი „აღმოჩენით“. საიდან? ყოველი შეგნე-ბული მკითხველი დარწმუნდება, რომ ჩემი წერილის არც ერთი სტრიქონი ასეთი მინიშნებით არ სურთქავს. უნდა ეგსქთავ გულუწარფედ აღ, რომ რედაქტორის თხოვნით მე პიესის მხატვრობის და ხელოვნურობის „ლირსტემბის“ აღნიშნულიან ბევრ შემთხვევაში თავი შევკავებ და დაღუშვი ისეთი კომპრომისი, რომ წერილი გაეათბოდ (გაუხანა ავტორისადმი სინაპტიული ვაგუდნობა ჩემი სერიოზული წინადადებას). ეს ფაქტი წერილის ლიტერატუ-რულ კილოში ამოცნებდა.

ამრიგად მე ამოვიღე ისეთი ალაგები, რომელნიც „დებ-ერტირკა“-ს მხატვრობის საშინელ სიღარბებს ნათელი ჰყოფდა. ვინ არ იცის, რომ „დებერტირკა“-ს მასხარად იღებს გრის უნაზეს ტყვიოლებს და ჩვენს ლიტერატუ-რულ სინადავილენი მას ჰქეილავს, პატივს არ სცემს.

როდის იყო რომ რომდომე მწერალი ასე თავიგდად მეტკოდა რეკლავიუციას და აყენდა მის ასეთ მახინჯ გაგებას ვანა რეკლავიუციამ მხოლოდ არა სინაპტიური ხალ-ის ალაპარაკა თვის უწყაყოფილებებზე რა იქნა მისი სხვა შედეგები, რომლითაც რეკლავიუცია ამაღლდა. ვის კარ-ეს უფლება ასე დაამახინჯოს იგი და მას ჩამოაკლავს კარ-ეს მხარეები?

მაგრამ ეს ფაქტი ლოკოურად გამომდინარეობს ავ-ტორის „წერილის სინიღისის“ იმ რაობიდან, რომელმაც კოიტეკა და საზოგადოებრივი მსჯელობა ისეთ სუბექტ და პირად „აღწერა მშვეზე“ დააყენა, როგორც ეს მის უხეშ „გა-მომხაურებამა“ იყო.

რაც შეეხება სტუდიის ვოკალურ ჯგუფს, არა ნაკლები მუშაობა აწესს. იმდერეს: ანდლოლიძე, ციროლიძე, ექსანიშვილი და ხოფერიძე. ესლა ამზადებენ „ჯამბაზებს“, მეტად მწელს, როგორც რიტმიულ-მუსიკალურის მხრივ, ისე სცენიურ განსაზღვრებისთვის. მაგრამ კ. მარჯანიშვი-ლი და ახ. აბუქელი დასძლევენ ყველა სინიღისს ამ მოკლე ხანში ვინაზებ „ჯამბაზების“ არაჩვეულებრივ და-დებებს, რომელშიცა (ქართული საზოგადოება მოისმის ჩვენს საუკეთესო მიმდირალ ახალგაზრდა ძალებს. „ჯამ-ბაზების“ გარდა მზადდება „რიგოლტო“.

ერთი სიტყვით, რაც შესაძლოა, მუშაობა გახალხლებია. ჩვენ ვგვამს ქართველი საზოგადოება დიდს მდილობას მიუძღვისინ სტუდიის ხელმძღვანელებს, რომლებიც ძალ-ღონესა და ნიჭს არ იმორღებენ, რომ საქმე რეალურ ნია-დაგზე დაყვნენ. ამიტომ დიდ ისტორიულ პასუხისმგე-ბობას გასწევს, ვინც არა თუ ხელს შეუშლის, არამედ არ დაეხმარება.

ა. კ.

შეგნებული ქართველი არაოღეს არ სჩადიოდა ასე. მას ხომ ქართველ მწერალთა ოჯახში არ სტოცებ-დენ.

ავტორის არა კულტუროსნობა იმითაც მკლავდება, რომ იგი თვისი წერილის საგნად იოსებ იმედაშვილს უმარ-თებლო ლანძვევა ხდის და თავისი პიესის ლიტერატუ-რულ შეფასების (როგორც არა მხატვრულ ნაწარმოების) ეგრეც იგი დებულებას ვერ არღვევს.

რატომ დაავიწყდა მას, რომ მე აღვნიშნე წერილში სრულიად სამართლიანად ღირსებებიც მაგ. როგორც „ნიქიტარი დაკვირვებელი“—„ფაქტების შეშერები“ და სხვა.

საოცარის ბავშურის აღფრთოვანებით ეგებება აზიანი იმას, რომ: „დებერტირკა რუსთაველის თეატრში ხუთი კვირის განმავლობაში თორმეტჯერ დაიდგა“.

ის ფაქტი, რომ „დებერტირკა“-ს მიუღს ავლბარს და ტფილისის ბნელი უზენის მცხოვრებლებს ინიდავს, რი-თაც მრავალ პირთა ფინანსიურ პირობებს აუმჯობესებს (განსაკუთრებით აზიანისას), არ ნიშნავს იმას, რომ იგი იკარება. ანთლოგიათვის მავანდება ერთი სინაპტიური შემთხვევა: ერთხელ ფილოსოფიის დოქტორი რუსეთის ერთ-ერთ ქალაქში ფილოსოფიურ თემაზე მოხსენებას ეკითხულობდა. მაგრამ მისი გაუფრთხილები მიზეზი იყო ორი რამ:

პირველი ის, რომ მის მხმენელთა აუდიტორია შეს-დგებლად მხოლოდ თეატრის გამგისა და დარაჯისაგან. და უმთავრესად ის, რომ იმავე დღეს ცირკი, რომლის პროგრამაც ზოლოფიური გამოაფენით მდიდარი იყო, სავ-სე იყო ხალხით.

მე მეზინ ასეთი ფრიალ ჩემი, მაგამ თვალსაჩინო შემ-თხვევა აზიანისათვის დამარწმუნებელ მაკლუნად გახდება იმისათვის, რომ: სწორი საზომით ხელოვნებაში არაოღეს არაა ხალხის სინაპტიკი მიჩნეული.

ის რომ „დებერტირკა“-ზე პიესაში არაფერი არ დი-წერა და მან ლიტერატორთა და დრამატურგთა წრეებში სენსაციუა არ მოხადინა,—სრულიად ბუნებრივია, რადგან, როგორც ჩემს წერილში ხაზგასმით აღვნიშნე, „დებერტირკა“ ლიტერატურული მოვლენა არაა—და ამიტომ ბუნებრივად ლიტერატორები მასზე ყურადღებას არ აჩე-რებენ.

მე დიდ მუშაუბებს გამაღესტკეამ იმისათვის, რომ ქარ-თული პრესის სამართლიანი სიჩუბე დაკაროვივ და ცო-ტუდინდად მინც ყურადღება შევაჩერებინე ჩვენს მკით-ხველ საზოგადოებას. ეს აღმბა მათი შეუჩარცხევადა და ლიტერატურულ დანაშაულობად ჩამოეყვება მათთვის ასეთი სასჯელის მიყენებისათვის.

აზიანს კი ვარწმუნებ, რომ ოღონდ კინებო, ვინც არ უნდა იყვას ის, ქართველ მწერლობას და კრძმოდ თეატრს რაიმე შესძინოს და მას ქართველი საზოგადოება ტაშს დაუკრავს.

ზ. იმიდავშილი

რა ნაჩილი ქ-ნ ნ. აზიანი (დონდაროვსი)

ჟაქტიური შენიშვნა

ქ-ნი ნაჩილი, რომელ ქვეყანაში გსმენით ლიტერატურულ კამათის დროს ისეთი გამოლაშქრება, როგორც თქვენ ინებეთ სრულიად უდანაშაულო, ავადმყოფი კაცი (ისის იმედპატივით) წინააღმდეგ!

ხომ იცითლი რომ მას ავადმყოფობის გამო არ ენახა თქვენი პიესა, და არც წაეითხა, მაშასადამე ვერც ევრას დასწერდა,—რათ მოისურვეთ მისი უსახელოად გალანდვა?

რათ ინებეთ „ცილის მწამებელი“-ს „პროვოკატორი“-ს სახელის ტრება?

თუ „თეატრი და ცხოვრება“ „უჟატარავ სიტყვა“ ჟურნალი, თქვენი სურათი მოკლე ბიოგრაფიის. ცხოვრება ან ჟურნალის მე-14-ე ნომრის მე-7-ე გვერდზე როგორ გაჩნდა, ვინ მოიტანა?!

თუ იისებ იმედავშილის აზრი არაურად მიგაჩნიათ, თქვენთვის ყოველ სალომოობით რათ მეკითხებოდით—„ისე-

თი რა ავადმყოფია, რომ ჩემს პიესას ვერ დაესწრო? მაშაშენმა უნდა ამოიღოს ჩემს პიესასგ ხნა, თორემ სხვა ქართველი მწერლები გადატყვევებული მყავს, ჩემზე ხნას არაივნ იღებსო...“

რათ დაგვიკითხოთ სიტყურ პიესას მე ვთხოვდით თუ ქვენ მუხუბნებლობით,—თქვენც ბევრ პიესებს ბეჭდეთ აი-ლით, რა იქნება ჩემი პიესა დაბეჭდვით: დიდს ადგოს არ დაიჭერს,—ამ 25 წ. წინად მაშაშენმა თავის „ცხოვრების სარკე“-ში დაბეჭდა ჩემი პიესა, წამახალისა, ახლა მენ უნდა დაბეჭდოო...“

ქენება თქვენ ყოველივე ზემოთე თქმული უარპყით?— ვინც სულ უბრალო სამწერლო თიკას არ სცნობს—სა-ზოგადო საპირადოზე გადააქვს—მისგან მეტა ართვითა მოსალოდნელი.

რა ხლუპა პროვინციის თეატრუპში

საკუთარი კორესპოდენტისხვან

ს. ხეთი.

ს. ხეთის (ზუგდიდის მ.) სახალხო სახლის ასაშენებლად შედგა სადმწინებლო კომისია, რომელიც უკვე შედგა მუშაობას. კომისიის რწმუნებულმა მთავრობის სათანადო დაწყებულებებს წარუდგინა შესაფერო მოხსენება. სახ. სახლის პროექტი შეადგინა სა-მართო ინტ. უცხოარაბ. ავადობებზეა გლუბობადა და სწავლსევა დაწესებულმა შესწირა. ნაღდი 3500 მან., სუწნი მასალოს—ტუტის, ქვის, აუტრის და სხ. მონადეა სოფელმა იყარა. ტუტ. კომუნა-ღურბა ნანქამე თუფის აღმასკომს და გლუბუმს ასესხა 3000 მ., მე-მომოწოული 2000 მ. სატყეოს მასალა. დაშნაბღებული თეთრი საშენი კუა 50 კუბ. საენი 1250 მან.

ი. რკინსუხელი.

დ. ფოთი.

ქ. ფოთის დრამატული დასი აზნადებს ახალ პიესებს „ვიდრე ხელ უფალო“, „კაცის სამართალი“, „დამნაშევა“ და სხ. იგრება ახალი ტანისმისი, ინატება დეკორაციები. აღმსკომმა გალანდვითა დასი სანაისად დასტოვს, ამიტომ რეფისორები ი. ზარდაშვილი და ა. ყალბაჩიშვილი სათანადო მზადებას შეუდგნენ. რეპრეტური ახალი იქნება.

ქ. შირი.

ქ. გორის მუშათა კლუბში რეჟისორად მოწვეულია მსახიობი დავ. ჩარკიანი. დასი შედგენილია სცენისმოყვარეებან. დრამურში ჩაწერილია 30 ვაქე მტო წარმოადგენი ყოველიყრა იმართება. ხალხი საკმაოდ ესურებს. თეატრი ნაქონობოზე მეტათბელობა. ტური-ლეფიონის დრამ. წრის ხელმძღვანელია მსახიობი დავ. აბდულშელი. აქვს ყოველიყრა იდგმის წარმოადგენები. არსებულ კულტომისასა-თიან შესვდა სალტერატურა და სამეცნიერო წიგ ხალხში საშნატურ-ო მტეგრატურისა და მეცნიერების გასავრცელებლად. ჰყავს გაყე ვიება. საშემში ჩაზბულია ყველა კულტურული ძალა.

გ. ლახვისპირელი.

ს. მსხეთი.

მცხეთაში დასრულდა თეატრის აშენება. ხელოვნების მთავარ საბუნო წინადადებით თეატრის და მისი დეკორაციების დახატ-ვისა წარმოების ფრ. მოსე თთიძის სახალხო სამხატვრო სტუდია.

დ. თიღაპი.

ქ. თიღაპში ა. წ. 20 იანვ. გაიხნა შინა-მომწვევლ ხელოსნთა კავშირის კლუბი. დაიდვა „ომის მსმებელი“, დრ. 3 მოქ. კლუბი

მოთავსებელია 1-ლ მასის ქ. ყოფ. კინო „ლირას“ დარბაზში. გიტევა 300 კ. განავებს 10 კაცისაგან შემდგარი ზაგეგობა. ვირაში ორჯერ იკითხება ლექსები სხვადასხვა თემაზე. იმართება შინა-მომწვევლ ხე-ლოსნთა საერთო კრებები და იღებება წარმოადგენი მიზლოდ კავშირის წყურთა მონაწილეობით.

ლექსები უფასო, წარმოადგენი ბილეთების ფასი ათწურამ-დგა. შენაშაობი მხარედა ღარიბი სცენის მოწყობას. უმ-მრეწ. კავ-შიის ყველა წაჭირ (80 წ. მონუტიდან 10 წლ. მოწაშედეგი) კლუბის შემსაიბის წინსვლით დაინტერესებულია საერთო კულტურულ საქმიანობის წყალობი სხარულით იღებს.

ზ. გ.

დ. სიღნაღი.

სიღნაღის გარდა მგონია, არ არის, ისეთი კუთხე საქართველოში, სადა არ იყოს სახალხო ახალი. აწუ მისი საბოკველი მანძე არ იყოს ჩარკობი, მაგრამ სიღნაღს, ქონიეს დღეა ქალუკ, არა აქვს თეატრის მუშაობა, როდესაც სიღნაღის ახლი სოფლები სოფ. ანავა და ქვემო-მარხანი აშენებდნენ სახალხო სახლს, ქ. სიღ-ნაღმა საქართველად გაილა თავისი წყალობი, მაგრამ სიღნაღისთვის არავერ ჰყოქობას.

წარსულ წელს ქ. სიღნაღში ილია მოსაშვილის რეჟისორებით მთელი წელიწადი ყოველიყრა იღებდნენ წარმოადგენი მუშათა კლუბის დარბაზში, რომლის სცენას აქვს 6 ორშინი სიგანე, 5 არშ. სორიზე. რადანაც დარბაზში თითქმის ყოველ ღალაშს სხვადასხვა კრებებით, კონსერვაციებით და კინოთი იყო დაკავებული, ხოლო კლუბს თათიყოფილია ოთახები არ აქვს. დასს რეპერტუბების განართევა ხან სად უფლებობა, ხან სად, ფსიბი. 1 მან.—30 კან. 5 უფასო ბილეთი უფლებობა უწეშეგრებს, 5 ვარის კაცებს. სცენის მოდერნიზ საბარათა მუშაობა იღებენ სამეცნიერო დეტურთული, რაც სასცენო საქმეს ძროლად ხელს უშლიდა. წარმოადგენი უწეშაობდა საცამოს საათის 10-ზე, თუ არა გვიან ამ ერთი თვის წინეთ ყოფ. რეპერტუბი ილია მოსაშვილი სასაშეხარო გადგინდა ტიტილის, დასი დომოდო წარმოადგენებოქ შესწავრა, თემადა დასი პირველ ოქტობრშირანამ არ მუშაობდა, რადანაც სულ უბრალო თანხა თემში 60 მან. ტენ-ნიკურ მომუშავებისთვის მოსაბილად იყო. პირველ თებერვალს პი-ოლტანანში გაგზავს ა. ნონშვილის ინიციატივით დასი განაწლდა, პოლიტკანონის დაწამოდა მას თებერვლად 100 მან. დაშმარებას. არ-ჩეულია განგეგობა, დასი უკვე მუშაობას შეუდგა. მაგრამ თეატრთ დროა სიღნაღსაც ჰქონდეს სახალხო სახლი.

ქრისტეფორე ტერელიაშვილი.

ქ რ ო ნ ი კ ა

— ა. ი. სუშმათაშვილი ი-ფიქნიი სახლარ-გარეთიდან მოსკვს დაბრუნების შემდეგ დაგვიტოვა ავად გახდა. სამკურნალოდ თვის ადვია პარაფესორთა და ექიმთა შემადგენლობა. ავადმყოფობაში მიმდგ ხსათო მიოლო.

— ქ. მახარაშვილი დასტოვა ოპერატოში მშვიდობიანად გარდაიც-ტნა (სახელოვ. ლიჩივის მე-2 საავადმ.) და ამ გუნდით თავის ბინა-ზეა გადაშეყვნილი.

— ი. მ. ბარის დამნაშეველ-ს. გ. გორისა დასტოვა სალტერატურო განსამარტობება გაიმართება სახელმწიფო ოპერის თეატრში მატრის საერთაშორისო რეფოლოციისათვის მებრძოლთა სასარ-გებლად.

— მგოსან ვაჟ-აშ-შაველ დასა სახის გადამქანებლად განუშ-რახავს რესტორის სახალხო მოქანდაკეს ი. ნიკოლაძეს.

— სცენისმოყვარე თათა სახელმძღვანელო შეადგინა „თეატრი და ცხოვრება“-ს თანამშრომელმა სცრა. გერსიაშია: შინა-არსი: 1) თეატრის მნიშვნელობა, 2) თეატრის მოკლე ისტორია, 3) პართული თეატრის ისტორია, 4) რასი ნინუგას რეჟისორი, 5) რასი ნინუგას სულდორია, 6) სცენარისთვის მნიშვნელობა, 6) დეკორაციის მნიშვნელობა, 8) გრომები, 9) ტანისათვის, 10) ბუტაფორი და რე-ვიზიორი, 11) დიქტია, 12) მიმია, 13) ესტაკელიკობა და სხ.

— ახალ დ. ნ. წაბრძობე მნი დასწერეს ავ. ბარბოგმა რომანი სცენებგაზრუნებდელი ინტელექციის ცხოვრებინდა; დავით კლია-შვილმა—პიესა და მოთხრობა.

რედქციისხვან.

დამოკიდებულ ტუბ. მიზეზთა გამო ამომოხის ვაშოკლად-და-გვიანდა დავთ გამოსის იმ სახით როგორც განზრახული იყო.

სამ. სახ. გან. კომისარიატის

სახელსაქმოსახელმოსნოსკოლა

ახ. მარიამ ორახელაშვილის სახელობის, ელბიქიძის დაბარით (ყოფ. ვერს) № 14.

== ვიიღება ღაკვეთა: ==

სასკოვი განყოფილება

ჩულები, წინდები, ტრიკო, ქანეთი, ქაკეტები, სათბურები, მუშაობის ტანისამოსი.

საპარავების განყოფილება

თეთრეულის, ბავშვების ტანისამოსის, სედა ტანისამოსების და მაუდების.

ფხსსახელების განყოფილება

სხვადასხვა სახეობის, ეკველნაირი ფესსადმელებზე, საუკეთესო მასალებიდან.

კალთების საწინაო განყოფილ.

სავადაკების ლურწანით მოქსოვა, მსატრული კალთები, სათამაშოები, კაპუტი, დასაკვეთი ჩოთქები, საბუძო ღვაძი.

10% ღაკლებით.

გუნაგითი სამკურნალ რეკლამა

== გორჯოში ==

იხმარება ღიდის ფარმატებით: კუჭის ნაწლ. დაავადების დროს.

(ქრონიკული კატარი, მოშლილობა, მკაებადის სიჭრბე და სხვა)

სასუნთქ მიღების ანთების დროს

(მშრალი ხველების, ნახველის ამოუღებლობის წინააღმდეგ)

თირკმლები და დაავადების დროს

(შირიბის ქვის, წრეს გაღასულ კვების ანუ მკარ სასმელთა უზომოთ ხმარებისგან გამოწვეულ სენის და სხვა წინააღმდეგ)

ჭანჭების და საქარდე მიღების დაავადების დროს

(ქვის, ქრონიკულ ანთების, ზუჭის კატარის და სხ.)

საკვებ ნივთიერებათა საერთო მოქლილობის დროს

(სიმკავე ნაკლებ ნივთიერებათა დაგროვების, შარდის შეწყვეტის, ქვის სენის, შაქრის სენის; გასუქების, ქრონიკულ რემატისის და სხ. წინააღმდეგ)

მრავალ წამლეულთა ადვილად მიღებისა და შერეებისათვის

(იოდის და გრობის კალის, ვისმუტის, სალიცილის პრეპარატების, სერმინისა და სხ. მიღების დროს)

მისამართი: 1) ტფილისი რუსთველის გამზირი № 39, ტელე. 22-83. განყოფილებანი: 2) მოსკოვი-პეტროვკა, 18.; 3) ლენინგრადი-25 ოქტობი. გამზ. № 25 ტელ. 6-17-30